



A SZERVEZÉS EREJE

**Közösségszervező kampányok
Európában**



A SZERVEZÉS EREJE

KÖZÖSSÉGSZERVEZŐ KAMPÁNYOK EURÓPÁBAN

Készült az Európai Közösségszervező Hálózat részvételi akciókutatása keretében. Az eredeti, angol nyelven megjelent tanulmány címe The Power of Organizing. Stories of Community Organizing Campaigns From Across Europe.

Az Európai Közösségszervező Hálózat (European Community Organizing Network, ECON) a társadalmi és környezeti igazságosság érdekében dolgozó társadalmi mozgalmak, szervezetek és csoportok hálózata, amelyek a közösségszervezés módszertanát használják. Az ECON hozzájárul ahhoz, hogy a tagszervezetek erős közösségeket építsenek, növeli a közösségszervezésre fordítható erőforrásokat és a nemzetközi szolidaritást, és támogatja a közösségszervezői szektor fenntarthatóvá válását.

Szerzők: Maroš Chmelík, Steve Hughes, Wioleta Hutniczak, Alexandru Palas, Marija Peric, Sebály Bernadett, Tikász Gáspár Bendegúz

Kutatásvezető: Sebály Bernadett

Szerkesztő: Steve Hughes

Fordítás: Tikász Gáspár Bendegúz

Korrektúra: Bárányi Ildikó

Nyelvi lektor: Sebály Bernadett

Tördelés és grafika: CKA

A magyar változat kiadása: 2022. július

Kiadja az Európai Közösségszervező Hálózat.

A tanulmány letölthető a www.organizeeurope.org weboldalról.



Erasmus+

A projektet az Európai Unió Erasmus+ programja támogatta. A kiadvány tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek, a megjelentek nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság nézeteit, és az Európai Unió nem vállal felelősséget a kiadványban szereplő információk semminemű felhasználásáért.

MIÉRT ÉRDEMES ELOLVASNI A TANULMÁNYT?

A közösségszervezéssel egy demokratikus civil társadalmat építünk. Az egymást erősítő válságok kereszttüzeiben ez a megközelítés a társadalmi igazságosságot romboló erők hatékony ellensúlya lehet. Fontos módszertani segítség továbbá a társadalmi bázisuk bővítésére és az ügyeik sikerre vitelére törekvő társadalmi mozgalmak számára is.

Ez a tanulmány a Közép- és Délkelet Európában dolgozó közösségszervezők tapasztalatait foglalja össze, bár tanulságai széles körben alkalmazhatóak.

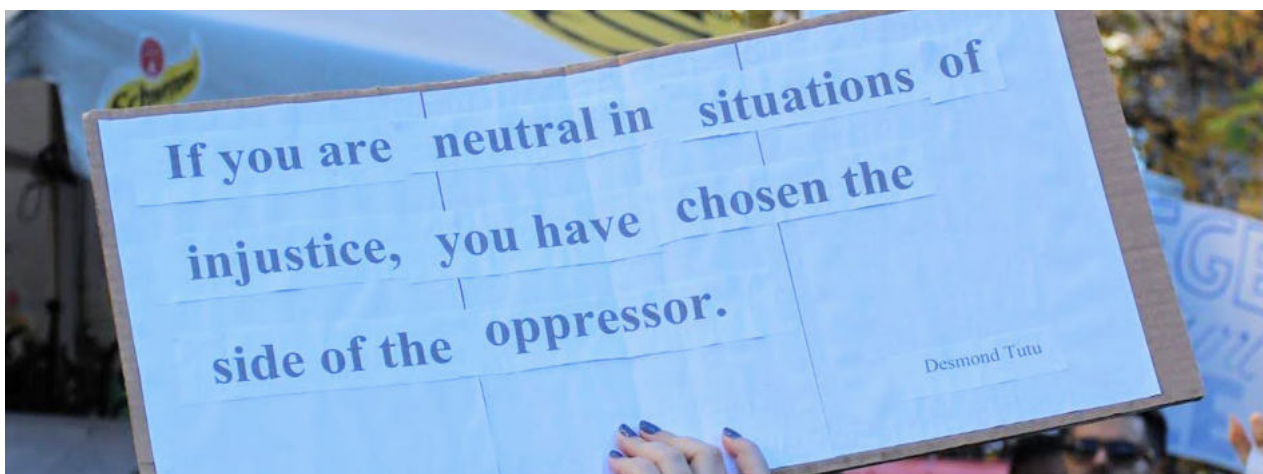
A tanulmányban dokumentált közösségszervező történetek sokféle küzdelmet dolgoznak fel. Szó lesz a Lengyelországban zajló klímavédelmi munkáról, Szlovákiában a roma közösségek erősítéséről, Romániában az LMBT-emberek szervezéséről, és Szerbiában a kisgyermekes nők kampányáról. Magyarországi történeteket is vizsgáltunk, amelyekben aktivisták és lakóközösségek alkalmazták a közösségszervezést. Továbbá számos olyan történetet is olvashatunk, amelyek arról tanúskodnak, hogy a régóta működő alulról szerveződő csoportok hogyan fejlesztik közösségszervező gyakorlatukat.

Tehát... **olvasd el a tanulmányt,** ha közösségszervező vagy, és szeretnéd elmélyíteni a szakmai tudásodat.

Olvasd el a tanulmányt, ha részt vállalsz a demokratikus civil társadalom építésében, és szeretnéd megérteni, hogyan játszhat szerepet a közösségszervezés a társadalmi igazságosságért és a környezeti fenntarthatóságért folytatott társadalmi mozgalmak megerősítésében.

Olvasd el a tanulmányt, ha legjobban az életrész történetekből tanulsz. Itt ugyanis olyan esettanulmányokat olvashatsz, amelyeket maguk a közösségszervezők írtak.

Köszönjük, és jó olvasást!
A kutatócsoport



"Ha igazságtalan helyzetben semleges maradsz, az elnyomó oldalára álltál." Kép forrása: Robert Stewart

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés: Változóban a közösségszervezés	5
Mi a részvételi akciókutatás, és miért használtuk?	8
Iránytű a szervezőknek	12
Tanulság: A közösségszervező szerepe	17
Tanulság: Milyen a következetes közösségszervezés?	24
Tanulság: Politikai folyamatokra reagálva cselekedni	29
Konklúzió: A változás története	33
FÜGGELÉK: Esettanulmányok a terepről.....	35
A kutatási folyamat és a kutatócsoport	72

BEVEZETÉS:

VÁLTOZÓBAN A

KÖZÖSSÉGSZERVEZÉS

A tanulmány célja, hogy megmutassa a közösség szervezői megközelítés társadalom- és személyiségformáló erejét, és rávilágítson arra, milyen lehetőségeket rejt ez a módszer azoknak, akik hosszú távú társadalmi változásokban gondolkodnak.

Reményeink szerint a kutatás láthatóvá teszi és megerősíti azokat a fontos változásokat, amelyek a közösség szervezés terén már most is zajlanak Európában.

A részvételi akciókutatás módszertanát alkalmazva közösség szervezőkből álló kutatócsoportunk arra törekedett, hogy elemző szemmel tekintsen az eddig elvégzett munkára, valamint e munka látható és láthatatlan eredményeire.

A közösség szervezők tisztában vannak azzal, hogy a helyi közösségek megerősítése általában nem arról szól, hogy sikert sikerre halmozunk. Még azokban a kampányokban is, amelyekben végül eredményt érünk el, lehetnek hosszú időszakok, amikor a haladás megrekedni látszik, és a végeredmény bizonytalan. És mégis, gyakran úgy beszélünk a munkánkról, mint egy sikersorozatról. A szervezők ezen kívül gyakran hallják a képzéseken, hogy találjanak "kis, megnyerhető kampányokat".

Az a szokás, hogy az eredményeket hangsúlyozzuk, abból a vágyból is eredhet, hogy új embereket motiváljunk a kampányhoz való csatlakozásra; ezért emeljük ki, hogy a küzdelem „nyerhető” legyen. De eredhet ez abból a külső nyomásból is, amelyet amiatt érzünk, mert fel kell mutatnunk a munkánk hatását. A valóság általában a kettő egyvelege.

"Változást akarunk. Van elég energiánk és tudásunk, csak adjatok reményt arra, hogy közösen megvalósíthassuk, amire törekszünk."

Silvia Kováčova, közösségi vezető, Szlovákia

Közösség szervezők beszélnek közösség szervezőkkel

Ebben a tanulmányban a közösség szervezésről mint hosszú távú folyamatról gondolkodunk, amely fel tud mutatni eredményeket, de számos kihívással is jár. Szeretnénk feltárni a közösség szervező gyakorlatunkban bekövetkezett változásokat, amelyek a sok évnyi kísérletezés során kristályosodtak ki.

A tanulmány elsődleges célközönsége a közösség szervezők. Elkészítéséhez azért választottuk a részvételi akciókutatás módszertanát, mert olyan helyzetet akartunk teremteni, ahol közösség szervezők beszélgethetnek közösség szervezőkkel. Bízunk benne, hogy azok is hasznosnak találják majd a megállapításokat, akik nem alkalmazzák napi szinten a közösség szervező megközelítést, de a demokrácia megerősítésén dolgoznak.

Önkritikusan állunk az elmúlt évek eredményeihez. Úgy gondoljuk, az európai közösség szervezésnek el kell mozdulnia a "semleges" módszertani alkalmazástól a társadalmi igazságosságot, a méltányosságot és a környezeti fenntarthatóságot célzó gyakorlat felé. A közösség szervezésnek a helyi közösségekben kell gyökereznie, és a munkánk középpontjába kell helyeznünk az alacsony jövedelemből élőket. Ugyanakkor a szervezőknek látniuk kell, mi van a közvetlen környezetükön túl, érteniük kell, hogy a helyi munka hogyan illeszkedik az országosan (vagy olykor nemzetközi szinten) zajló politikai folyamatokba. Az egyre súlyosbodó és egymással összefüggő válságokkal szemben olyan stratégiára kell törekednünk, amely európai szinten képes befolyásolni a politikai napirendet és a közbeszédet.

Az átalakulóban lévő közösségszervező módszertan tanulmányozása

Számos változás már most is folyamatban van a szakmában. Ezeket dolgozza fel ez a tanulmány. A részvételi akciókutatás során a lengyelországi, magyarországi, romániai, szerbiai és szlovákiai közösségszervezőkből álló kutatócsoport tíz közösségszervező kampányt (országoként kettőt) vizsgált meg. Interjúkat készítettünk társainkkal, és levontuk a tanulságokat.

A folyamat részeként azt is megpróbáltuk elképzelni, hogy az így megtanult dolgok miképpen fogják befolyásolni a jövőbeni munkánkat. A kutatási folyamat közben megérkező Covid19 járvány is hatással volt a munkánkra, ami további önreflexióra készítetett minket.¹

A tanulmány betekintést nyújt az átalakulóban lévő közösségszervező módszertanba. Reméljük, maga a kutatási folyamat és a beszámoló megállapításai is segítenek az európai szervezőknek abban, hogy fejlesszék a munkájukat és növeljék a hatásukat. Először ismertetjük az elemzés

keretrendszerét, amely iránytűként szolgál a munkánk értékeléséhez, valamint bemutatjuk a kutatás módszertanát is.

Ezután összefoglaljuk a kutatási folyamatunk eredményeit. Itt arra összpontosítunk, milyen szerepet játszanak a közösségszervezők a mozgalmi ökoszisztémában, és hogy néz ki a következő közösségszervezés. Kitérünk néhány olyan dilemmára is, amelyekkel a szervezőknek gyakran szembe kell nézniük munkájuk során, valamint azt is megvizsgáljuk, hogy a közösségszervező munka hogyan kapcsolódik a tágabb politikai kontextushoz.

Végezetül a függelékben bemutatjuk a tanulmányban említett közösségszervező kampányokat, amelyeket a részvételi akciókutatási folyamat során elemeztünk, és itt ismertetjük részletesebben a kutatási folyamatot is.



A romániai közösségszervezők úgy erősítették az LMBT mozgalmat, hogy a közösségszervezés segítségével a fővároson kívül is terjeszkedtek. Fotó: Andreea Balaurea

1 Hughes, Steve. "The European Organizing Movement Responds to Crisis: Synthesis of ECON Crisis Strategy Sessions." *organizeeurope.org*, 2020.

**MI A RÉSZVÉTELI
AKCIÓKUTATÁS, ÉS
MIÉRT HASZNÁLTUK?**

Közösségszervezőként két szinten is hatással vagyunk a világra, amelyben élünk. Egyrészt segítünk az embereknek összefogni, hogy közösen befolyásolják a politikai döntéseket és alakítsák a politikai kultúrát, másrészt abban is segítségükre vagyunk, hogy a közösségükben olyan szereplőkké (közösségi vezetővé) váljanak, akik képesek nagyobb felelősséget vállalni a társadalmi változásokért. Ez az emberek gondolkodásában és életében végbemenő átalakulás segít abban, hogy kitartsunk a társadalmi igazságosságért folytatott, olykor végtelennek tűnő küzdelemben.

A közösségszervezés azonban rengeteg mentális és érzelmi erőfeszítést igényel. A közösségszervezők teremtik meg azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik az alulról szerveződő közösségekből érkező vezetők számára stratégiájuk kialakítását, a kampányok megtervezését, valamint az érdekeltek és az érdekek feltérképezését.

Közösségszervezőként közösségi vezetőket képzünk és támogatunk, erősítjük a csapatszellemet, kezeljük a különböző személyiségeket, segítjük a konfliktusok feloldását, és mindezek tetejébe a legjobb énünket mutatva veszünk részt a találkozókön. Egy olyan alulfinanszírozott régióban, mint Közép- és Kelet-Európa, gyakran úgy zsonglőröködünk ezekkel a szerepekkel, hogy nincs mögöttünk profi médiafelelősökből, adománygyűjtőkből, stratégiai- vagy kampányigazgatókból álló csapat.

Így nem meglepő, hogy szervezőként nagyon kevés időnk marad megállni és elgondolkodni azon, mi volt jó a munkánkban, és mit kellene másképp csinálnunk. A részvételi akciókutatással az volt a célunk, hogy ehhez az elemző, rátekintő munkához biztosítsunk teret a közösségszervezőknek.

"Ezek az interjúk [amelyeket a kutatás során készítettem] nagy hatással voltak az elképzeléseimre azzal kapcsolatban, hogyan kellene kinéznie a közösségszervező programunknak 2021-ben. [...] A folyamat segített bennünket abban, hogy elinduljon egy beszélgetés a szervezeten belül az alapvető értékeinkről, küldetésünkről és jövőképünkről."



Maroš Chmelík, Center for Community Organizing, Szlovákia

A részvételi akciókutatás alapelvei

A részvételi akciókutatás elvei szerint a kutatás – vagyis az adatok következetes elemzése egy téma jobb megértése érdekében – nem az akadémikusok kiváltsága. A részvételi akciókutatásban azok, akik nem rendelkeznek kutatói háttérrel olyan alapvető készségeket – kutatási kérdés megfogalmazása, adatgyűjtési módszerek – sajátítanak

el, amelynek segítségével új dolgokat vizsgálhatnak meg környezetükben. A tanulási folyamat végső célja azonban nem a tudás előállítása. A kutatóknak azt is ki kell találniuk, hogyan válthatják a tanultakat cselekvésre. Ez teszi a részvételi akciókutatást egyszerre felszabadító tapasztalattá és a társadalmi változás eszközzé.

A csapatunk hét tagja, Maroš Chmelík, Steve Hughes, Wioleta Hutniczak, Alexandru Palas, Marija Peric, Sebály Bernadett és Tikász Gáspár Bendegúz képzett közösségszervezők, valamint szervezeteik tagjai az **Európai Közösségszervező Hálózat**nak. Alexandru, Bendegúz, Marija, Maroš és Wioleta végezték a kutatást; Bernadett vezette a kutatási folyamatot

és támogatta a szerkesztést. Steve a kiadvány szerkesztője volt, és segítette azt a folyamatot, amely lehetővé tette a tanulmány tanulságainak beépítését az európai szervezők stratégiai gyakorlatába.

(A kutatási folyamat teljes leírását lásd a "A kutatási folyamat és a kutatócsoport" on page 72. oldalon)

MI A RÉSZVÉTELI AKCIÓKUTATÁS?



A folyamat elején a közösségszervezőkből álló kutatócsoport részt vett egy, a részvételi akciókutatási folyamatról szóló képzésen. Ezen a dián a részvételi akciókutatás jellemzőivel ismerkedtek. Kép forrása: Európai Közösségszervező Hálózat

A vizsgált kampányok áttekintése

(A teljes történeteket lásd a Függelékben – Esettanulmányok a terepről.)

Magyarország

Kampány a Római part megvédéséért Budapest egy Duna menti területén.

Kampány a hiányzó közvilágítási lámpák pótlásáért Budapest egyik elővárosában, amely végül hozzájárult egy kormányzati szintű korrupciós ügy korrupciós ügy helyi vonatkozásaink feltárásához.

Lengyelország

Kampány a közösség-szervezés alkalmazásáért a lengyel szénrégiók klímamozgalmában.

Kampány a nők szerveződéséért egy olyan politikai környezetben, ahol a nők jelentősen alulreprezentáltak a döntéshozatalban és a civil társadalomban.

Románia

Kampány egy bukaresti városrész védelmében az illegális építkezésekkel szemben.

Országos kampány a kormány által támogatott LGBT-ellenes népszavazás elutasításáért.

Szerbia

Kisgyermekes nők által vezetett országos kampány, amely a parlamentet célozta az anyasági ellátások kifizetési módjának megváltoztatása érdekében.

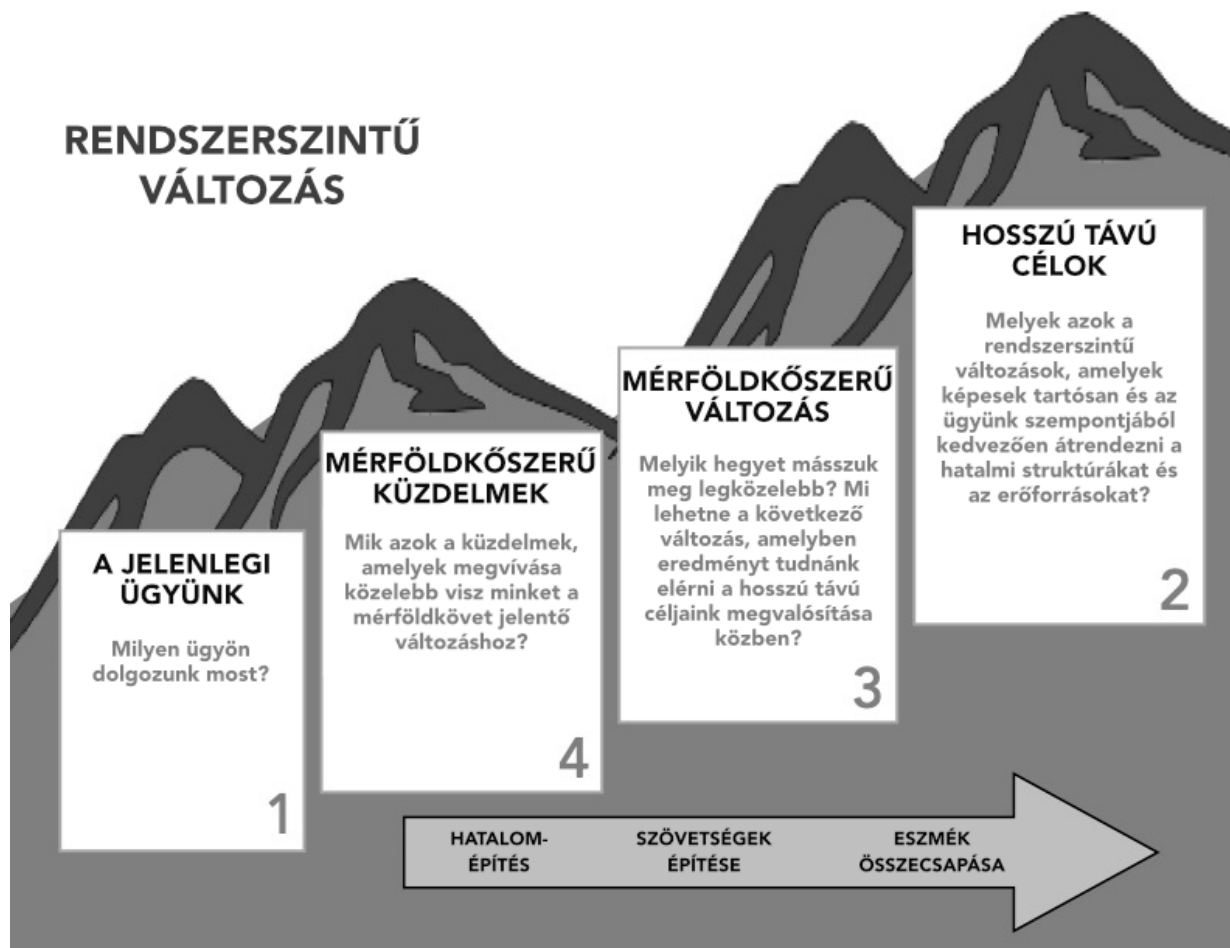
Fiatalok kampánya egy településükre tervezett közösségi központért.

Szlovákia

Roma közösségeken belüli kölcsönös segítségnyújtás a koronavírus világjárvány okozta válság idején.

Hogyan tért át az egyik legrégebbi európai közösség-szervező csoport a szomszédsági szervezésről a vidéki és kirekesztett közösségekben végzett munkára, és miként ágyazódik be mindez egy határozott elképzelésbe a társadalmi igazságosságról.

IRÁNYTÚ A SZERVEZŐKNEK



A hosszú távú kampány tervezése. A Grassroots Policy Project ábrája a hosszú távú célok, és a hozzá vezető mérföldkőszerű változások végig gondolásában segít. Kép forrása: Grassroots Policy Project

Ebben a fejezetben két olyan elemzési keretet mutatunk be, amelyek stratégiai irányítóként szolgálhatnak közösségszervezők számára.² Egyszerre találtuk ezeket hasznos kiindulópontnak a kutatási projekthez, valamint olyan sarokkönek, amelyekre eredményeink összegzése során építhetünk.

Az egyik legfontosabb ilyen keretrendszer szerint hosszú távú célokat kell szem előtt tartanunk, amikor közösségszervező

folyamatot tervezünk. Úgy gondoljuk, ez lehet az első lépés, amely lehetővé teszi, hogy munkánkat a szűkebb taktikai célokat kitzűző, rövid távú kampányoktól a szélesebb körű társadalmi átalakulást célzó, tágabb vízióra és stratégiára törekvő kampányok felé mozdítsuk. Véleményünk szerint ehhez végig kell gondolnunk, *milyen* területen kell növelnünk a hatalmunkat, és azt is, *hogyan* kívánjuk ezt megtenni európai közösségszervezőként.

Hosszú távú tervezés

A hosszú távú tervezés lényege, hogy miközben a közösségszervezők és a helyi vezetők az azonnali kampányokon dolgoznak, egyúttal rendelkeznek egy hosszú távú vízióval is a rendszerszintű

változásokat illetően (amelyek elmozdítják a hatalmat és az erőforrásokat azoktól, akiknek van, azok felé, akiknek nincs). Eközben a közösségszervezőknek fejleszteniük kell azt a készségüket, amellyel képesek a konkrét,

² Mindkét keretrendszert az 1990-es években alapított Grassroots Policy Project (GPP) dolgozta ki, hogy segítsen növelni a közösségszervező munka hatását, és megteremtse a kapcsolatot a közösségszervezés és a társadalmi mozgalmak között.

célzott kampányoktól a hosszú távú vízió felé vezető "stratégiai utakat" megfogalmazni és megtervezni. A "kis, megnyerhető kampányok", ha elhelyezhetőek egy hosszú távú térképen, akkor képesek új lendületet adni, és mérföldkőszzerű változásokhoz vezethetnek. Egy ilyen változás sikeresen átcsoportosíthatja a hatalmat és az erőforrásokat közösségeink felé, és előkészítheti a terepet a még ambiciózusabb lépésekhez.

A hosszú távú tervezés nem lineáris folyamat. Olyan, mintha egy hegység kaptatóin járnánk. Egyszer felfelé, máskor pedig lefelé haladunk. Időnként akadályokba ütközünk, és új utakat kell találnunk. De ha nem használjuk és nem finomítjuk az út során a hosszú távú terveinket, amelyben azonosítjuk a lépcsőfokokat jelentő küzdelmeket és a mérföldkőnek számító változásokat, akkor olyan, mintha térkép nélkül bolyonganánk az erdőben.

A hatalom három arca

A hosszú távú tervezés legfontosabb célja a hatalom társadalmi működésének mélyebb elemzése. A közösségszervezés abban különbözik a közösségi beavatkozás néhány más, Európában hagyományos formájától, hogy központi kérdés számára a "hatalom" fogalma – azaz a változtatás

képessége. A szervezők által nap mint nap alkalmazott taktikák azon alapulnak, hogy kinek van hatalma, befolyása, és nekünk mekkora hatalomra van szükségünk a kampányaink megnyeréséhez, valamint a közösségen belüli hatalmi viszonyok megváltoztatásához. És mégis, a szervezők

A HATALOM HÁROM ARCA



A "hatalom három arca" közösségszervezőknek a Grassroots Policy Project feldolgozásában. A kép forrása: Grassroots Policy Project

3 A "strukturális reform" kifejezés a kutatásban résztvevő országokban sokszor negatív másodlagos jelentéssel bír, mivel az 1990-es és 2000-es évek neoliberális gazdasági strukturális reformjaira emlékeztet. Úgy véljük azonban, éppen ezért érdemes használni a kifejezést. Ennek az időszaknak a neoliberális reformjai sokszor valóban fájdalmasak és mélységesen bomlasztóak voltak, de egyben rávilágítanak a társadalmi átalakulás mértékére is. A szervezőknek is nagy hatású, ám értelemszerűen a társadalmi egyenlőséget célzó változásokra kell törekedniük a hosszú távú tervezés során.



Budapesti közösségszervezők egy dunai természetvédelmi terület megmentésére hatásos és sikeres kampányt hajtottak végre, melynek jól kidolgozott narratívája erősítette a törekvéseiket. Kép forrása: Fák a Rómain

gyakorta rutinszerűen a hatalom egyetlen szűk definíciójára összpontosítanak. A képzéseken azt tanultuk, hogy "a hatalom olyasvalami, amit számokkal ki lehet fejezni". Ezért a közösségszervezők a hatalmat gyakran a találkozókra megjelent emberek számában mérik, vagy abban, hogy egy jogszabály megváltoztatásához (vagy elfogadásának megakadályozásához) mennyi szavazatra van szükségük. Az előbbiek jó példák a hatalom „kézzelfogható” dimenziójára, és gyakran a hatalomnak ez a formája az, ami a legközvetlenebbül képes befolyásolni, hogy egy szervező megnyer vagy elveszít egy adott kampányt.

A hatalom a legelemibb formáját az első arcával mutatja felénk. Ebben az esetben a hatalmat a "szervezett emberek és a szervezett pénz" alapján határozzuk

meg. Az ilyen típusú hatalom sikeres alkalmazása olyan szakpolitikai változásokat eredményez, amelyek javítják az emberek anyagi értelemben vett életkörülményeit, mint például egy szociális juttatás emelése. Ezt értékeljük például magyarországi szervezők a Lépünk, hogy léphessenek! vezetésével 2018-ban, amikor kampányuk hatására a kormányzat jelentősen megemelte a fogyatékkal élő családtagjaikat otthon ápolók juttatását. Ennek befolyásolására való képesség, hogy ki és mit kap a politikai szinten, a hatalom egyik formája, amivel a közösségszervezők és a velük dolgozó közösségi vezetők gyakran már az első kampányuk során találkoznak.

4 Lukes, Steven: *Power: A Radical View*. Palgrave Macmillan, 1974.

5 Beckwith, Dave, et al. "Making a Way Forward: Community Organising and the Future of Democracy in Europe." *organizeurope.org*, 2019. Sebály, Bernadett. "Social Movements and Policy Change: Case Study on Caregiver Benefit Policies in Hungary." *CEU, researchgate.net*, October 2020.

A hatalom második dimenziója arról szól, hogyan születnek a döntések. Erre egyaránt hatással vannak a kormányzás formális szabályai és a döntéshozatali folyamatok mögött álló informális hatalmi struktúrák. Ez a fajta hatalom az, amely képes egyes ügyeket napirendre tűzni, illetve megakadályozni, hogy bizonyos ügyek napirendre kerüljenek. A hatalomnak ez a szintje a *mozgalmi infrastruktúra*, azaz a formális és informális szervezetek azon hálózata, amely egy adott politikai projekt támogatására jön létre. Ez a dimenzió az egymással összekapcsolódó hatalmi szereplők hálózatának formájában jelenik meg olyan szereplőkkel mint a választott képviselők, civil szervezetek, tudományos és kulturális intézmények, politikai pártok, szakszervezetek, sajtóorgánumok, agytrösztök, filantróp szervezetek, egyesületek, sportklubok stb. A stratégia kialakítása során a közösségsszervezők gyakran készítének "hatalomtérképet" vagy mérk fel az ún. "stakeholder térkép" segítségével, hogy az ügyben érintettek közül kik a támogatók és kik az ellenfelek. Ezek az eszközök lényegében az *ellenfeleink* hatalmának második arcát mutatják meg. A közösségsszervezők mégis ritkábban gondolkodnak azon, hogyan *építsék fel saját hosszú távú szövetségi rendszerüket*.⁶

A hatalom harmadik arca még kevésbé látható és nyilvánvaló, de ugyanúgy fontos hatással van a közösségsszervezők munkájára. Ez a dimenzió a világnézetek és ideológiák világa. Itt folyik a harc és születik döntés arról, hogy egy társadalomban mi számít "általánosan elfogadottnak". Ellenfeleink mozgósíthatják saját hálózatukat annak érdekében, hogy saját ideológiai álláspontjukat erősítsék. Például, népszerűsíthetik azt a nézetet, hogy nincs más alternatíva egy város lakhatási válságának a megoldására, mint a fejlesztők támogatása azért, hogy több piaci árú lakást építsenek. Ha ez az ideológia van előnyben, akkor a lakbér szabályozásra vagy a több szociális bérlakásra vonatkozó követeléseink süket fülekre fognak találni a döntéshozóknál, és *magánál a lakosságnál is*. Közösségsszervező kezdeményezésünk hatalmas ellenszélnek lesz kitéve, még mielőtt egyáltalán belekezdünk volna a munkába. Ezért a közösségsszervezőknek a narratíva kialakítására is kell, hogy legyen stratégiájuk a kampány tervezésekor. Ezt a narratívát fogjuk alkalmazni akkor, amikor úgy beszélünk a nekünk fontos ügyekről, hogy az képes legyen gyengíteni és megváltoztatni azt a világképet, amelyet ellenfeleink megpróbálnak ránk erőltetni.

⁶ A hosszú távú szövetségek kiépítését nehezíti, hogy egyes szervezési hagyományokban a szervezőknek a "nincsenek állandó barátok és nincsenek állandó ellenfelek" gondolatát tanítják a közvetlen (rövid távú) kampánycélok elérése érdekében.

TANULSÁG: A

KÖZÖSSÉGSZERVEZŐ

SZEREPE



Martina Strmenova közösség-szervező (középen) központi szerepet játszott a szlovákiai Banská Bystrica (Besztercebánya) régió neonáci kormányzójának leváltását célzó helyi mozgalom összefogásában anélkül, hogy önmagát helyezte volna előtérbe. Kép forrása: Nem A Mi Városunkban (Nie v našom meste)

A tanulmány következő fejezetei az interjúk során kirajzolódott fontosabb témák köré épülnek, amelyeket az esettanulmányokra való hivatkozásokkal illusztrálunk. A hivatkozott kampányok részletes összefoglalói a függelékben találhatóak.

Számos közösség-szervezői hagyományban azt tanítják a közösség-szervezőknek, hogy próbáljanak láthatatlanok maradni. Arra képzik őket, hogy figyeljenek a problémákra, és keressenek olyan embereket, akik a közösség többi tagjának bizalmát élvezik és képesek nagyobb felelősséget vállalni a társadalmi változásért. Őket hívjuk közösségi vezetőknek. A közösség-szervező beindítja és segíti a folyamatokat, de a helyi közösség vezetői a *főszereplők*. A "láthatatlan" közösség-szervező ideálkép jelen van a szervezői képzéseken, valamint a közösség-szervezésről szóló legtöbb szakmai párbeszédben. Röviden, a közösség-szervezők nem helyezik magukat a középpontba. Általában nem mi vagyunk a szervezet szóvivői vagy frontemberei. A mi feladatunk az, hogy

másokat megerősítsünk, és lehetőséget teremtünk számukra, hogy felléphessenek önmagukért és a közösségükért.

Bármennyire is értékes és értékelendő ez a hozzáállás, sokszor elhomályosítja a közösség-szervezők szerepét. Ráadásul, ha egy kampány elég nagyra nő, az is láthatatlanná válik, hogy egy szervező folyamat zajlik a háttérben. Ahogy az egyik kutatónk fogalmazott, aki a budapesti Római part védelmében folytatott kampányt vizsgálta, "sokan, különösen, ha a kampány olyan sok embert mozgat meg [mint a Római part esetében], nem is tudják, hogy egy közösség-szervező folyamat részei, és ez igaz az újságírókra is. Még ha látjuk is, hogy valakinek a neve mellé odaírják, hogy közösség-szervező, az nem jelenti azt, hogy bárki ugyanazt érti alatta, mint mi".

Milyen szerepet játszanak tehát a közösség-szervezők a társadalmi igazságosságot célzó kampányokban? Az alábbiakban a kutatói interjúk feldolgozása során talált válaszokat osztjuk meg.



Egy közösségszervező szerepeket és feladatokat talál az embereknek, ezzel fejlesztve közösségi vezetői szerepüket a kampány során. Kép forrása: Fák a Rómain

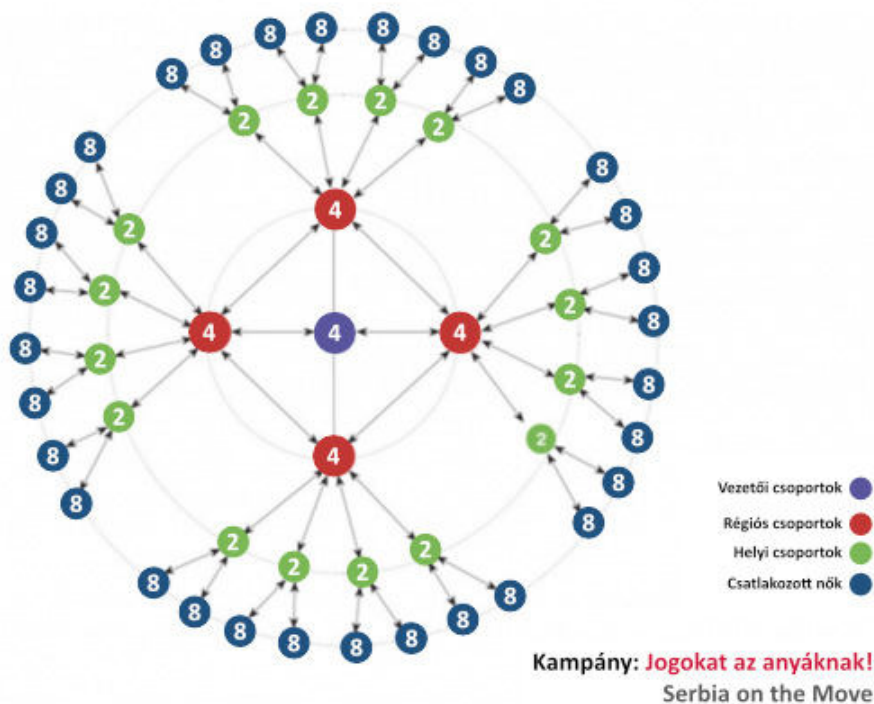
Ellátja az embereket tennivalóval és támogatja a közösségi vezetőket

A közpolitikák módosítására, megváltoztatására, elfogadására irányuló kampányok sokszor időigényesek, és a folyamat közben a helyi közösség tagjai elveszíthetik a türelmüket és lelkesedésüket, ha a kampány céljai nem valósulnak meg gyorsan. Ezért a közösségszervezőnek kreatívnak kell lennie, hogy "kampánytevékenységet" találjon ki akkor is, amikor a munka éppen csendesebb fázisban van. Ez nem egyszerűen azt jelenti, hogy véletlenszerűen kitalálunk valamit a résztvevők számára. Sokkal inkább egy folyamatról van szó, amelyben kialakítjuk a közösségi vezetők elkötelezettségét, és erősítjük a szervezet tagságát.

A közösségszervezőnek rá kell éreznie, milyen kihívások érdeklik a közösség egyes tagjait, és fel kell ismernie, milyen szerepkörben tudnak hozzájárulni a kampányhoz. A közösségszervező célja, hogy olyan feladatokat találjon a résztvevőknek, amelyben ki tudják teljesíteni érdeklődésüket, és amelyeken keresztül ki tudják alakítani elköteleződésüket az ügy iránt. Ahogy a Római parti kampány kutatója fogalmazott:

"A kampány csendesebb időszakában [a közösségszervezők] motiválták a csoportokat, hogy szervezzenek családi rendezvényeket vagy szabadidős tevékenységeket, hogy a támogatók továbbra is elkötelezettek maradjanak. Amikor pedig felpörgött a kampány, beosztották az embereket a különböző tevékenységekhez, és listát állítottak össze jól meghatározott feladatokból a részvétel megkönnyítése érdekében."

Mindeközben a közösségszervezőnek ki kell találnia, hogyan fogja előmozdítani (képzésekkel és a gyakorlati tanulás útján) a közösség tehetséges, felelősségvállalásra nyitott tagjainak a fejlődését. Ha csak azért adunk feladatokat valakinek, mert ő jelent meg, az nem ugyanaz, mintha azonosítanánk a közösség kulcsfontosságú vezetőit, megértenénk motivációikat és érdeklődési körüket, majd olyan kampányszerepekbe helyeznénk őket, ahol jól tudnak boldogulni és fejlődni.



A "hópehely" struktúra, amelyet a Serbia on the Move alkalmazott az anyák bevonására az anyasági ellátásokról szóló törvény megváltoztatására irányuló országos kampányukban. Kép forrása: Serbia on the Move

Biztosítja a struktúrát a közösségi vezetők és a tagok számára

A fegyelmezett kampányok, amelyek elérik a kitűzött célt, rendelkeznek tervekkel és struktúrával. Szerbiában nők egy kis csoportja elhatározta, hogy országos szintű kampányt indít az anyasági juttatásokkal kapcsolatos közpolitikák megváltoztatásáért. Ennek érdekében 250 másik, többségben érintett anyák aktív részvételét szervezték meg országszerte. A szükséges támogatói bázis felépítése érdekében kidolgozták a bevonást célzó „hópehely” struktúrát. Ennek lényege,

hogy a legaktívabb résztvevők nagyobb felelősséget kaptak; őket kérték fel, hogy építsék ki saját tagsági hálózatukat a nagyobb szervezeti struktúra részeként. Egy struktúra kiépítése – különösen egy olyan, amely lehetővé teszi az alulról érkező közösségi vezetők számára a támogatói bázis létrehozását – a szervező fontos feladata, ahogyan annak biztosítása is, hogy a struktúra a kampánytervet és a stratégiát szolgálja.

Összetartja a csoportot még a nehéz időkben is

Egy kihívásokkal terhelt közösség-szervező folyamatban az is megtörténhet, hogy maga a csoport összetartása jelenti az eredményt. Lengyelországban egy, a klímavédelmet célzó, viszonylag új kezdeményezés lendülete nagyon visszaesett, amikor a Covid19 járvány miatt a csoport kénytelen volt áttérni az online működésre. Ebben a helyzetben a közösség-szervező volt az az összetartó

erő, amely segített életben tartani ezt a fiatal csoportot. Ő volt az, aki fenntartotta a kapcsolatot a vezetőkkel, összehívta a találkozókát, és még az emberek otthonába is elment, hogy megtanítsa nekik a további aktív részvételhez szükséges technikai készségeket.



A bázis megteremtése érdekében végzett türelmes munka lehetővé teszi, hogy egy kampánytevékenység alulról építkezzen és a helyi közösségekben gyökerezzen. Kép forrása: Fák a Rómáin

Felépíti a bázist, mire eljön a cselekvés ideje

Néha egy évek óta elhúzódó kampány hirtelen felgyorsulhat. Ez történt egy 2018-as romániai népszavazás megállítására irányuló közösség szervező kampány esetében is. Az állami korrupció miatt nyomás alá került kormánypárt úgy döntött, az évekig tartó késlekedés után gyorsan kitűzi az LMBT-jogok megnyirbálására irányuló népszavazást, ezzel próbálva elterelni a közvélemény figyelmét a

pártot ért kritikákról. A MozaiQ szervezet közösség szervezőinek azonnal akcióba kellett lépniük, mozgósítva az előző években kiépített hálózatot. Az évekig tartó bázisépítés lehetővé tette a szervezet számára, hogy sikeres kampányt vezessen a szavazás bojkottálására és a népszavazás érvénytelenítésére.

Országos szintre emel egy helyi ügyet

A közösség szervezőket megtanítják arra, hogyan kell "feldarabolni a problémákat", azaz hogyan alakítsanak át egy nagyobb, akár országos problémát olyan üggyé, amely helyi szinten kezelhető azáltal, hogy a látható hatalom képviselőit, például a helyi választott tisztségviselőket világosan meghatározott lépésekre ösztönzik. Az ügy feldarabolása nem csupán metafora. A megközelítés lehetővé teszi az emberek számára, hogy közvetlenül az életüket érintő, világos és konkrét

változásért szerveződjenek, majd ezekre a követelésekre építve feltárják és megváltoztassák az igazságtalanság és elnyomás nagyobb rendszereit.

Magyarországi kutatónk Gyálon, Budapest agglomerációjában készített interjúkat egy helyi kampány szereplőivel. A kampány kiindulópontját a nem megfelelő helyi közvilágítás adta. A kampány előrehaladtával azonban a közösség szervező csoport nem hagyhatta

figyelmén kívül a településüket is érintő korrump közbeszerzési eljárást, amelyben a közvilágítás korszerűsítését célzó szerződéseket olyan vállalkozónak ítélték oda, aki közvetlen családi kapcsolatban állt az ország miniszterelnökével. Ebben a példában a csoportnak sikerült beazonosítani egy helyi ügyet, majd – kihasználva az ügy tágabb kontextusát

– összekötni egy országos problémával, nevezetesen egy magas szintű korrupciós botrányal. Ennek köszönhetően a helyi kampány – más szervezetek és újságírók munkájának is köszönhetően – hatékonyan hozzájárult ahhoz, hogy a legmagasabb kormányzati szereplők is nyomás alá kerüljenek.

Ő az „aktivista zenekar karmestere”

A budapesti Római parton zajló szervezésről beszélve egy interjúalany az "aktivista zenekar karmestereként" jellemezte a közösség-szervezőt. Ebben a folyamatban a szervező nagyon egyértelmű szerepet játszott a különböző szereplők összehangolásában, mely egy hatékony kampányt eredményezett.

Ahogy nőtt a kampány, egyre több – néha egymással is versengő – szereplő vett részt a természeti terület megőrzéséért folytatott küzdelemben. Voltak helyi lakosok, akik a fejlesztési terület közelében éltek; országos szervezetek, mint például

a *Greenpeace*, és voltak ellenzéki politikai pártok is, amelyek szintén keresték – hol intenzíven, hol kevésbé – a részvételi lehetőségeket. Mindegyik interjúalany osztotta azt a véleményt, hogy a kampány közösség-szervezője kulcsszerepet játszott abban, hogy a különböző szereplőket összehangolja, és elérje, hogy mindenki a közös célt tartsa szem előtt. Ahogy az egyik interjúalany fogalmazott: "a közösség-szervezés volt az a módszer, amely a különböző tevékenységeket, módszereket és erőfeszítéseket egy irányba terelte, és egyetlen tudatos tevékenységfolyamattá alakította őket".



A szervező gyakran csendben, a színpalak mögött dolgozik annak érdekében, hogy minden szereplő a közös célt tartsa szem előtt. Kép forrása: Fák a Rómain

Hálózatokat épít ki

A közösségszervezők új csoportok létrejöttét is inspirálhatják, amikor a közösségszervezés gyakorlata a hasonló ügyeken dolgozó helyi csoportok hálózatain keresztül egyre népszerűbbé válik. Romániában például az LMBT-ellenes népszavazás elleni kampány szervezői azonosították az ország egy olyan régióját, ahol nem sok aktivitás volt, és ott segítettek egy új, helyi csoport megszületésében és növekedésében. Ez később országos

kampányukat is erősítette. Szlovákiában a *Center for Community Organizing* (Közösségszervező Központ, CKO) pedig a Banská Bystrica régióban végzett, húsz éves közösségszervező múltra és az ennek során kialakult kapcsolati hálóra tudott építeni, amikor a radikális jobboldal elleni, a közösség egészére kiterjedő mozgósítás élére állt.

"Bármely hálózatépítés kulcsa, hogy erős helyi csoportjaink legyenek. Ha ezek a csoportok erősek és sok taggal rendelkeznek, akkor lesz elég kapacitás ahhoz, hogy csatlakozzanak további hálózatokhoz és időt szenteljenek rá. Ha a helyi csoportokban kevés tag van, nem lesz kapacitás a hálózati munkához."



Homoki Andrea, közösségszervező, Civil Kollégium Alapítvány

Lehetőség a reflexióra az átalakuláshoz és a növekedéshez

Szlovákiai kutatónk osztotta meg velünk az interjúk során szerzett meglátásait arról az átalakulásról, amelyen szervezete keresztülment. A korai években többnyire alsó-középosztálybeli területeken vittek szomszédsági kampányokat, mára azonban már sokkal világosabb elképzeléssel rendelkeznek a társadalmi igazságosságról.

Ez keretet ad közösségszervező munkájuknak is, így eltolódtak a kirekesztett közösségek felé. Kutatónk megemlítette, mennyire fontos volt a szervezők számára, hogy a munka során lehetőséget teremtsenek a reflexióra, amely elősegíti az ilyen jellegű szerves átalakulásokat.

**TANULSÁG: MILYEN
A KÖVETKEZETES
KÖZÖSSÉGSZERVEZÉS?**

Mint látható, közösségszervezés sokféle kontextusban zajlik, és számos különböző ügyet érinthet. A közösségszervező szerepét ebben a munkában nem lehet túlbecsülni. Emellett meg kell vizsgálnunk a következőket közösségszervező kampányok szerepét is, hogy világosabb képet kapjunk, milyen összetevők miatt válhat a közösségszervezés a nagyobb léptékű társadalmi átalakulást célzó stratégia lényeges részévé.

Ez a szakasz a kampányszervezés legalapvetőbb eszközeivel foglalkozik. Más szavakkal – hogy visszautaljunk az iránytűnkre, – ez a szakasz a hatalom első megnyilvánulási formájában történő szervezést veszi szemügyre, vagyis a "látható" társadalmi hatalom kiépítésének folyamatát tekinti át. A későbbi részekben a hatalom második és harmadik formájának megszervezését is bemutatjuk.

"A nagy különbség aközött, amit korábban csináltunk és a közösségszervezés között a stratégiai gondolkodás és a strukturált munka. Van lehetőség a beszélgetésekre, de van egy hosszú távú tervünk, amit követünk."



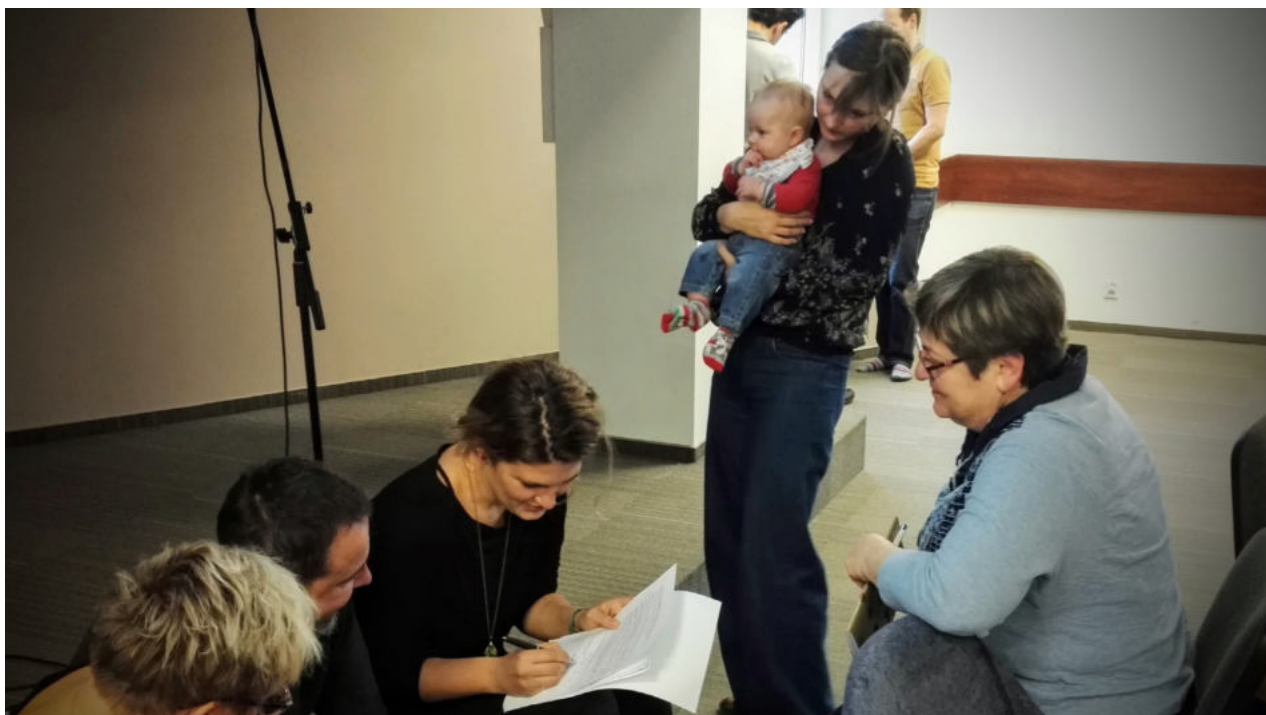
Tóth Judit, Eleven Vecsés

Hallgasd meg!

A legtöbb közösségszervező egyetért abban, hogy a szervezési folyamat legelső lépése a közösség igényeinek meghallgatása. A szervezők gyakran úgy kezdik munkájukat egy közösségben vagy egy ügyel kapcsolatban, hogy házról házra járnak, vagy más, az érintett csoport számára fontos helyen lépnek kapcsolatba az érintettekkel. Például az a közösségszervező, akibe bevándorló fiatalokkal próbál dolgozni, olyan kávézóban tölti az idejét, ahol ezek a fiatalok köztudottan megfordulnak. Aki a vallási gyülekezetek aktív tagjait próbálja társadalmi cselekvésre ösztönözni, részt vehet a gyülekezet által szervezett közösségi eseményen. Az a közösségszervező, aki a tömegközlekedés

fejlesztéséért próbál kampányt indítani, a buszon vagy a vonaton találkozhat a bázisát jelentő emberekkel. Más szóval, a közösségszervezők a saját terepükön igyekeznek találkozni az érintettekkel.

Kutatásunk során dokumentáltunk egy erre vonatkozó példát a lengyel Chorzów városában, ahol a közösségszervező „zöldmezős” kampányt próbált felépíteni egy olyan közösségben, ahol korábban nem történt még szervezői munka. Találkozott helyi csoportokkal, hogy megismerje a közösséget, és stratégiaileg kiválasztott városrészekben házról házra járva igyekezett megismerni a helyiek problémáit.



A figyelmes hallgatás a szervezési folyamat minden fázisának részét képezi. A kép forrása: Európai Közösségszervezői Hálózat

Építs szervezetet a változáshoz!

A közösségszervezők már képzésük korai szakaszában elsajátítják a hatékony kapcsolatépítő beszélgetések levezetéséhez és a hatékony találkozók megszervezéséhez szükséges készségeket. Megtanulják, hogy figyeljenek arra, mi aggaszthat, vagy mi motiválhat cselekvésre valakit. A közösségszervezőnek egyaránt feladata, hogy ezeket a készségeket maga is gyakorolja, és az is, hogy az önkéntes, alulról jövő, közösségi vezetőket is megtanítsa ezekre. Miután azonosították a potenciális közösségi vezetőket, vagy meghívást kaptak arra, hogy segítsenek egy közösségnek jobban megszerveződni, a szervezők igyekeznek olyan körülményeket teremteni – általában egy találkozó megszervezésével –, amely segít az embereknek együttműködni. A közösségszervezők azt is megtanulják,

hogy konkrét vállalásokat kérjenek az emberektől a közös ügy előmozdítása érdekében, még akkor is, ha ez először csak egy nagyon kis lépés.

Aszerbiai kampányok során jól látható volt az a törekvés, hogy a kampányokon keresztül felépítsenek egy szervezetet. Az a gyakorlat, hogy az új önkéntesekkel előzetesen személyes beszélgetéseket folytattak, amely során felmérték az érdeklődésüket és konkrét feladatokat adtak nekik, valamint az a következetesen alkalmazott megközelítés, hogy egyre összetettebb feladatokat adtak az önkénteseknek, nem csak azt eredményezte, hogy megnyerték az ügyeket, de egy tartós szervezetet is felépítettek a kampány végére.

Értékelj, készíts stratégiát, majd értékelj ismét!

A közösségszervezők sokat tanulnak a stratégiáról. Mielőtt kampányt indítanának, megtanítták őket arra, hogy a

közösségről részletes elemzést készítsenek olyan eszközök segítségével, mint az ügyben érintett szereplők erőforrásait



A "Serbia on the Move" szervezet kampányához az ország minden részéről csatlakoztak nők. Azért szerveződtek, hogy változtassanak az anyasági juttatások folyósítását szabályozó országos törvényen. Kép forrása: Serbia on the Move

felmérő "hatalomtérképek" vagy az ún. "stakeholder térkép", amely azt tekinti át, hogy a szereplők közül kik a támogatók és kik az ellenfelek. A jó szervezők bevonják az elemzési folyamatba a közösségi vezetőiket is, hogy biztosan teljes képet kapjanak a területről, valamint azért, hogy biztosítsák a résztvevők erős elköteleződését a közösségszervező folyamat mellett. A szervezői munka központi eleme a rendszeres értékelés, legyen szó egy-egy találkozóról vagy képzésről, a kampány egyik akciójáról, vagy a toborzási folyamatról.

Gyál városának elégtelen közvilágítással kapcsolatos kampányát vizsgáló kutatásunk nagyfokú stratégiai gondolkodást és valós

idejű értékelést tárt fel. A helyi közösségi vezetőkkel konzultálva a közösségszervező azt a döntést hozta, hogy a helyi ügyet összekapcsolja egy országos korrupciós üggyel. Ugyanakkor a helyi csoport és a közösségszervező stratégiai érzékükről is tanúbizonyságot tettek, amikor a kampány egy bizonyos pontján ezt a kapcsolatot nem hangsúlyozták tovább. A körülmények alakulása azt mutatta, hogy a helyi polgármesternek mozgástérre volt szüksége ahhoz, hogy konkrét lépéseket tehessen és javítsa a közvilágítást. A folyamatosan változó körülmények lekövetése a közösségszervező gyakorlat lényege.

Cselekedj!

A rendszeres találkozók és az új tagok folyamatos megszólítása során a szervezők olyan "született közösségi vezetőket" keresnek, akiknek vannak követőik. A közösségi vezetői szerepet azonban nem abban a formában kell elképzelni, ahogyan a társadalom a mindennapi értelemben használja a vezető fogalmát. A közösségszervezői megközelítésben a

vezető nem egy pozícióval egyenlő, hanem cselekvést jelent: felelősségvállalást a közösségért és a csoport többi tagjának a támogatását. Egy jó közösségi szerveződésben nem egy, hanem számos közösségi vezető van, akik összehangoltan dolgoznak együtt. Ez ad szilárd alapot egy kampány megtervezéséhez és lebonyolításához.

A romániai LGBT-ellenes népszavazás érvénytelenségéért folytatott kampányt intenzív, akciódús időszakok jellemezték, mivel a kormány felgyorsította a szavazás menetrendjét, hogy elterelje a közvélemény figyelmét a saját soraiban kirobbant korrupciós botrányról. A *MozaiQ*

nevű szervezet munkájának köszönhetően, amely az ország különböző részein helyi közösségi vezetőkké építette fel az LGBT-aktivistákat, a szervezet képes volt gyorsan és összehangoltan mozgásba lendülni, amikor elérkezett a cselekvés pillanata.

Ne add alább! Tartsd fenn a munkád színvonalát és a szervezeti fegyelmet!

A közösségszervező kampányok, amelyek győzelemmel zárulnak, azért nyerhetnek, mert célokat tűznek ki és teljesítik azokat, illetve a szervezők komolyan veszik magukat és következetesen, fegyelmetten cselekednek. Mindez elengedhetetlen ahhoz, hogy nagy számú embert mozgítsanak ki a fásultságból, és hozzanak lendületbe.

A szerbiai kampányok ismét jó példával szolgálhatnak. A *Serbia on the Move* esetében minden új kezdeményezésnek bizonyítania kell a közösség támogatását, mielőtt a szervezet hivatalos projektjévé válhatna. Ezért, mielőtt egy kampány egyáltalán elindulna, a szervezőknek össze kell gyűjteni 1 000 olyan ember aláírását, akik támogatnák az erőfeszítésüket.

Ez jó példa arra, hogy egy kampány esetében egyértelműen mérhető legyen, továbbléphet-e a következő fázisba vagy sem. Mivel a *"Jogokat az Anyáknak"* kampány szervezői új taktikát vezettek be a szerbiai civil társadalomban – nevezetesen a parlamenti képviselők közvetlen megszólítását –, ésehhezbiztosítani akarták, hogy elég nagy bázissal rendelkezzenek, a siker kulcsa volt, hogy ragaszkodtak a világosan meghatározott vállalásokhoz, célokhoz és követelményekhez.

TANULSÁG: POLITIKAI

FOLYAMATOKRA

REAGÁLVA CSELEKEDNI

Azt a folyamatot, amely során a közösségszervezők kampányokat dolgoznak ki, és az érintett emberek által működtetett szervezeteket építenek fel, gyakran a "szervezők szervezetet szerveznek" alapvetésben foglaljuk össze. Ebben a részben mélyebbre ásunk, hogy megmutassuk, mit tárt fel a kutatásunk arról, miként jelenik meg a közösségszervezés a tágabb politikai kontextusban. Összekapcsoljuk a kampányok megnyeréséhez szükséges hatalmat, amelyet fentebb tárgyaltunk, a hatalomnak azzal a kevésbé látható dimenziójával, amelyet szintén alakítanak a közösségszervezők.

A múltban a közösségszervezőket arra tanították, kerüljék a közvetlen politikai szerepvállalást, és inkább arra összpontosítsanak, hogy "kívülről" gyakoroljanak nyomást a politikusokra. Az évek során ez egy olyan narratívát hozott létre, amely szerint "a szervezés politikamentes". A közösségszervezés azonban embereket és eszméket hoz mozgásba, megkérdőjelezi a fennálló hatalmi viszonyokat, és képes a közpolitikák megváltoztatására. Tehát, bár a közösségszervezés nem pártpolitikai tevékenység, de mindenképpen politikai cselekvés.

Legyen egy politikai jövőképed!

A közösségszervezés politikai jellegének újbóli középpontba állítása az ellenszere annak, hogy kis ügyekben győzünk, de nagy ügyekben veszítünk. Más szavakkal, ha a szervezői munkánk helyi szinten kis győzelmekhez vezet, de soha nem adódik össze olyan erővé, amely nagy rendszerszintű változásokat hozna létre a társadalomban, vagy megkérdőjelezné

az uralkodó eszméket és ideológiákat, az olyan közösségszervező munkához vezet, amelyet Gary Delgado, egy tekintélyes közösségszervező és gondolkodó úgy nevezett, hogy híján van a "politikai vízióknak".

"Nem szabad félnünk attól, hogy politikai víziót alkossunk különböző elemző és ideológiai megközelítések segítségével. Politikai vízió alatt olyan jövőképet értek, amely túlmutat egy kampánystratégián, a kulcsszereplők hatalmának elemzésén, vagy egy jó számadó ülés megszervezésén.

Ahhoz, hogy meghatározó elemei legyünk a hosszú távú változásra törekvő erőfeszítéseknek, együtt kell dolgoznunk az ügyben érintettekkel a jövő társadalmáról alkotott víziónk kialakításán."⁸

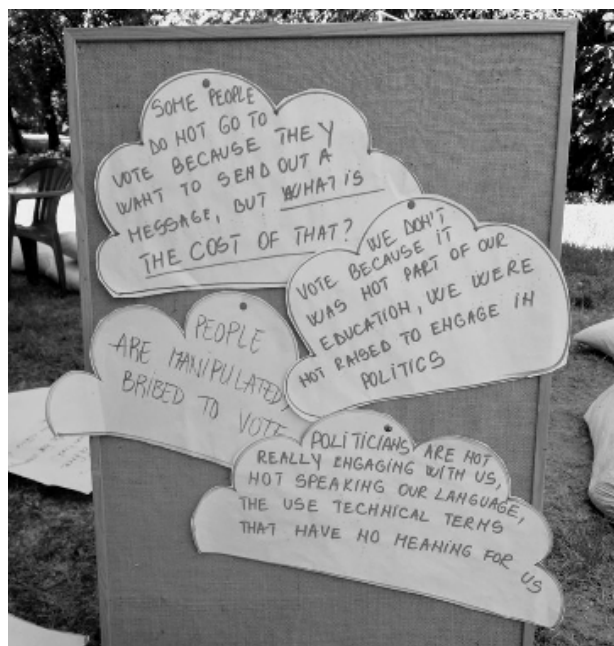


Gary Delgado

7 Sebály, Bernadett. "The Transformative Impact of Community Organizing". Youtube, feltöltötte: Marcus Röbner, 2021. ápr. 14.

8 Delgado, Gary. "The Last Stop Sign." *shelterforce.org*, 1998. nov. 1.

A közösségszervezés politikára gyakorolt hatását mi sem bizonyítja jobban, mint az, ahogyan a politikai szereplők (azaz a politikusok és a politikai pártok) reagálnak arra, amikor egy szerveződés kezd némi erőt felmutatni. A Római parti kampányban az egyik fő feszültségforrás, amit a közösségszervezőknek kezelni kellett, abból fakadt, hogy az ellenzéki pártok pozícionálni igyekeztek magukat a partszakaszt védő közösségekkel és csoportokkal szemben. Hasonlóképpen Szlovákiában, ahogy a közösségszervezők Marian Kotleba, a jól ismert neonáci vezető megválasztására válaszul elkezdtek megszervezni a közösséget, rögtön számos ellenzéki párttal találták szembe magukat.⁹



Az Európai Közösségszervező Hálózat képzésén rögzített viselkedésminták sokat elárulnak arról, ahogy az emberek a politikai cselekvéshez viszonyulnak. Kép forrása: Európai Közösségszervező Hálózat

Bárhogyan is viszonyuljunk egyénektől a politika kérdéséhez, a közösségszervezőknek fel kell ismerniük, hogy a választások hatással vannak a munkájukra és azokra a közösségekre, amelyekben dolgoznak. Ha figyelmen kívül hagyják ezeket a tényezőket, mert azt

állítják, hogy "a szervezés politikamentes", akkor nem vesznek tekintetbe számos olyan fontos körülményt, amelyek döntően befolyásolják, hogy végül mekkora hatalmat képesek – vagy nem képesek – kiépitni.

Gyakorolj hatást a politikára!

A tanulmány elején azt tárgyaltuk, hogyan kapcsolódik az európai közösségszervezés hosszú távú céljainak kidolgozásához annak a gondolatnak a megértése, hogy a hatalomnak három "arca" van.

Kutatásaink eredményei alapján úgy véljük, már most levonható néhány fontos tanulság a politika alakításával kapcsolatban. Azt találtuk, hogy az európai közösségszervezők már most is a hatalom mindhárom formájával foglalkoznak.

A HATALOM ELSŐ ARCA: Annak megértése, miért fontos nagyban gondolkodni a közösségszervezés során. A közösségszervezés alulról indul, de nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy mi zajlik rendszerszinten. A szomszédság alapú szervezés, „a kicsi szép” víziójához való ragaszkodás segíthet néhány helyi ügy megnyerésében, de ebben az esetben a társadalmat formáló hatalmi viszonyok, közpolitikák és struktúrák érintetlenek maradnak.

A szlovákiai kutatás kiválóan példázta, hogy az európai közösségszervezők képesek nagyban gondolkodni. A szervezők azt kérdezték maguktól: "Hogyan tudunk úgy kampányolni a tiszta

vízért ebben a közösségben, hogy ne csak itt érjünk el sikert, hanem az egész országban előrébb jussunk az ügyben?" Gyálon pedig azt láttuk, hogy a szervezők elkezdtek együttműködni egy szomszédos

⁹ A szlovákiai kampány soha nem támogatott egyetlen jelöltet sem, de kulcsszerepet játszott az ellenzéki pártok közötti közvetítésben, valamint a rendkívüli körülmények között zajló, sokrétű közösségi mozgósítás egységének a biztosításában.

várossal, hogy szervezetüket regionálissá bővítsék. Romániában pedig azt figyeltük meg, hogy miközben az LGBT közösség a túlélése érdekében szerveződött, az aktivisták képesek voltak felismerni: az egyetlen esélyük az őket és szeretteiket célkeresztbe állító országos népszavazás

ellehetetlenítésére az, ha országszerte erőt és energiát fektetnek új helyi csoportok alakításába.

Mindezek az esetek azt mutatják, a közösségszervezőkben megvan a törekvés arra, hogy munkájukkal a társadalmi hatalmat növeljék.

A HATALOM MÁSODIK ARCA: Több szervezet működésének összehangolása. Nem elég, ha a saját szervezetünket bővítjük több hozzánk hasonló ember bevonásával. A közösségszervező feladata egy "nagyobb mi" megteremtése.

A *Maradjanak A Fák A Rómain* kampányban a közösségszervező teremtett összhangot az "aktivista zenekar" tagjai, azaz a nagyobb mozgalmi szervezetek, egy szomszédsági csoport, szakértők és az ellenzéki politikai erők között, amelyek mind a kampányba való bekapcsolódás lehetőségeit keresték. Hasonlóképpen, a *Nem A Mi Városunkban (Nie v našom meste)* kampány, amely a szlovákiai Banská Bystrica régió neonáci kormányzójával, Marian Kotlebával szembeni ellenállást fogta össze, egy olyan hatalomépítési gyakorlat volt, amely megkövetelte a közösségszervezőtől, hogy kezelje az

egymással versengő elképzeléseket és embereket, és összehangolja a szervezetek és egyének széleskörű együttműködését. Romániában pedig azt láttuk, hogy szintén a közösségszervező munkája volt a stratégiai megközelítések közötti különbségek miatt felerősödő feszültségek kezelése a szövetségesek között.

A közösségszervezők minden esetben azért dolgoztak a feszültségek feloldásán, mert felismerték, egyetlen szereplő sem elég erős ahhoz, hogy egyedül győzzön; a hatalomról alkotott értelmezésük szerint a győzelemhez egy "nagyobb mi" kellett.

A HATALOM HARMADIK ARCA: A narratíva ereje a közösségszervezésben. A narratíva az az eszköz, amellyel a közösségszervezők képesek formálni az emberek világvélelését, és hatással lenni arra, hogy a társadalom mit tart lehetségesnek.

Amikor azt elemezzük, mitől hatékony egy közösségszervező kampány, gyakran nem foglalkozunk azzal, hogyan használták a közösségszervezők a narratívaépítést a stratégiájukban. Pedig nagy szükség volna rá. Akár az üzenet megfogalmazásának, a keretezésnek a technikájáról van szó, mint a Római partnál, ahol a gát elleni tiltakozás közben a „Mentsük meg a fákat!” pozitív üzenetét hangsúlyozták, akár egy stratégiai döntésről, mint Gyálon, ahol két síkon futott a kampány; egyszerre küzdöttek a helyi közvilágításért, és emeltek szót a politikai rendszer korrupciójá ellen. Mindkét eset azt bizonyítja, a narratíva erőteljes és hasznos eszköz volt Magyarországon.

Abban a szlovák kampányban, amely a Covid19 járványra adott alulról jövő válaszokat, a narratíva volt a "köteőanyag". Egységes keretbe rendezte egy közösség világvéleléssel kapcsolatos tevékenységét, és közben azt is kifejezte, hogy a kirekesztett közösségeknek mekkora igényük van a mélyről jövő tiszteletre. A különböző roma közösségek összefogásával (amelyhez a többségi társadalom szolidaritási akciói is csatlakoztak) létrejött kampány *TABITA* néven vált ismertté. A *TABITA* bibliai utalás, és egy mély jelentéstartalommal bíró narratív eszköz, amely hatékonyan fejezte ki a roma közösségből felemelkedő közösségi vezetők erejét a közegészségügyi válságra adott válaszreakcióban.

KONKLÚZIÓ: A VÁLTOZÁS

TÖRTÉNETE

A közösségszervezés gyakorlata különböző társadalmi küzdelmek hagyományából alakult ki, és a mai napig folyamatosan fejlődik. A jó közösségszervező folyamat reagál az adott korszak és hely igényeire, illetve szinkronban van a környezetével. Ahogy egy közösségszervező egyre képzetesebbé válik, egyre inkább képes lesz

a stratégia finomhangolására; megtanulja értelmezni a közösségi vezetőik és a kampány résztvevőinek a különböző meglátásait, képes lesz elemezni az ellenfelek tetteit, és kifejlődik benne a képesség, hogy mindezt politikai összefüggésekben lássa.

"Ebben a projektben megtanultam, hogyan szervezzem jobban az időmet, hogyan beszéljek az emberekkel, és hogyan kapjak visszajelzést a leghatékonyabb módon. [...] A kutatási folyamat nagyon inspiráló volt. Új embereket ismertem meg, sok új dolgot tanultam mindkét kampányról, és mindig többet akartam, mert a lehető legtöbb információt szerettem volna megszerezni, hogy a kutatás sikeres legyen."



Marija Peric, Serbia on the Move, Szerbia

A kutatás során közösségszervezők és közösségek munkáját dokumentáltuk. Ez a változás története: változás a közösségszervező folyamatok által érintett közösségekben, változás a közösségi vezetőkben, ahogyan megtapasztalják erejüket, és változás a közösségszervezőkben. Ez a változás ösztönzött minket arra, hogy kritikusan gondolkodjunk a munkánkról, és közösségszervező gyakorlatunkat az újonnan felmerülő igényekhez és a válsághelyzetekhez igazítsuk, amelyek egyre inkább meghatározzák azt a politikai közeget, amelyben mindannyian dolgozunk.

A közösségszervezők számára, akik megpróbálják "a fán túli erdőt is látni", fontos kihívás, hogy értelmezzék

az európai közösségszervezés mai helyzetét, és elgondolkodjanak azon, milyen változtatásokra lehet szükség a közösségszervezői gyakorlatukban. Mit tanulhatnak a korábbi kampányokból, ami segítheti a szervezőket annak átgondolásában, hogyan építsék a közösségek hatalmát a jövőben? És hogyan járulhat mindez hozzá ahhoz, hogy közös erővel haladjunk az európai közösségszervező mozgalom hosszú távú jövőképe felé? Reméljük, kutatásunkkal sikerült néhány kérdésre választ adnunk, de közben újakat is felvetnünk. Minden közösségszervezőt arra kérünk, csatlakozzanak hozzánk, hogy közösen építsünk egy olyan mozgalmat, amely mer kísérletezni, hibázni, tanulni, és erősebbé válni.

FÜGGELÉK:

ESETTANULMÁNYOK

A TEREPRŐL

MAGYARORSZÁG

EGY REGIONÁLIS, ALULRÓL SZERVEZŐDŐ CIVIL ÖSSZEFOGÁS FELÉPÍTÉSE GYÁLON

Magyarország az elmúlt tíz évben megindult az autoriter politikai berendezkedés felé vezető lejtőn. Ahhoz, hogy határozott szerepet vállaljunk a politikában és újjáépítsük a demokráciát, amely a gazdasági és pártpolitikai érdekek, illetve háttéralkuk helyett a helyi emberek részvételére támaszkodik, az országnak erős, alulról szerveződő közösségekre van szüksége. Az *Eleven Gyál* sokak számára jelenthet inspirációt a politikai részvétel kultúrájának formálásához. Ez az alulról szerveződő csoport négy év alatt megoldást talált egy közszolgáltatási hiányosságra, feltárta egy országos korrupciós ügy helyi dimenzióját, és egyedülálló szervezetté nőtte ki magát a kisvárosban. Az *Eleven Gyálnak* szakmai támogatást nyújtó *Civil Kollégium Alapítvány* (CKA) közösség-szervezője, Tikász Bendegúz számol be arról, hogy a szervezet miként tudta kiterjeszteni munkáját és hatókörét a régióban, és hogyan segített létrehozni az *Eleven Vecsés* testvérszervezetet.



A Budapest melletti Gyál lakói országos jelentőségű helyi kampányt építettek. Kép forrása: Eleven Gyál

Homoki Andrea 2016-ban döntött úgy, hogy Gyálon, ahol felnőtt, csoportot hoz létre a helyi emberek érdekeinek képviselőjére. Gyál Budapest agglomerációjában lévő kisváros. Andrea jól ismerte azokat a jelentős politikai kihívásokat, amelyekkel Magyarországnak szembe kellett néznie. Korábban vezető szerepet vállalt a náci és kommunista múlt kortárs értelmezése körüli küzdelemben. Célja Gyálon egy erős, alulról szerveződő közösség létrehozása volt, de szeretne volna, ha léptékében és hatásában tekintve a csoport túlnő a helyi dimenzióban.

Andrea indulásként rengeteg embert felkeresett, hogy egyesével meghallgassa és megismerje őket – interjúzott. A folyamat során kiderült, hogy a lakosok a megfelelő közvilágítás hiánya miatt voltak a legelégedetlenebbek. Annak ellenére, hogy a város egy évvel korábban, 2015-ben jelentős felújítási munkákat végzett a közvilágításban, az csak rosszabb lett, mint korábban volt. Végül ebből a problémából indult el a közösségszervezési folyamat. Létrejött egy új közösség, az *Eleven Gyál*, és tagjai elkezdtek a tények után kutatni. Kiderítették, hogy az Orbán Viktor miniszterelnök vejének tulajdonában álló Elios nevű cég végezte a kivitelezést, drágán és gyenge minőségben. Az Elios 35 magyarországi település közvilágításának felújítását hajtotta végre, és egy hatalmas korrupciós botrány kellős közepén állt, amelyet a magyar rendőrség és az EU korrupcióellenes ügynöksége (OLAF) is

vizsgált. Ezért a csoport úgy döntött, az ügy mindkét dimenziójával foglalkozik. Az volt a céljuk, hogy rávegyék a városvezetést a hiányzó lámpatestek pótlására, és a korrupciós botrány feltárásához is hozzájáruljanak.

Az *Eleven Gyál* belekezdett az emberek és erőforrások megszervezésébe az ügy megoldása érdekében. Végül közvetlen akciók, közmeghallgatások, jelöltfórumok, tiltakozások és egy jogi eljárást követően 2020-ban a városi közgyűlés egyhangúlag megszavazta a 654 hiányzó utcai lámpatest pótlását, a hatóságok pedig nyilvánosságra hozták a korrupciós projekt költségeiről szóló dokumentumokat. Az *Eleven Gyál* sikeresen összekötött egy helyi problémát, a rossz közvilágítást egy országos problémával, a korrupcióval átitatott gazdasággal. Igaz, hogy ezzel nem szüntették meg a korrupciót az országban, de a városuk politikai kultúrájára hatást tudtak gyakorolni. Hosszú távon Gyált talán közelebb vihetik egy tisztább politikai élethez.

Ezek az eredmények inspirálták szomszédos város egy közösségét, hogy az *Eleven Gyál* nyomdokaiba lépjen. Az *Eleven Vecsés* egy ellenzéki párt helyi csoportjának romjain jött létre 2018-ban, miután egykori tagjai segítségért fordultak az *Eleven Gyál*hoz. A két csoport kölcsönösen példaként szolgált egymásnak, és az *Eleven Vecsés* profitált Gyál szervezési tapasztalataiból. A nagyon hasonló társadalmi és politikai környezetben működő vecsési csoport a tapasztalatcsere eredményeként pontosabb célokkal és

hatékonyabb struktúrával kezdte meg munkáját. Másrészt, a hosszú közvilágítási harc közepén álló *Eleven Gyál* a szomszédos közösségtől új lendületet kapott. A közös találkozók során az *Eleven Vecsés* megtanulta a közösségszervezés alapjait, például egy hatékony gyűlés előkészítését, a közös döntéshozatalt és egy kampány

megtervezését. Ahogy az *Eleven Vecsés* szervezője mondta, "A nagy különbség aközött, amit korábban csináltunk és a közösségszervezés között a stratégiai gondolkodás és a strukturált munka. Van lehetőség a beszélgetésekre, de van egy hosszú távú tervünk, amit követünk."

"[A gyáli lakosok] mára egy olyan civil infrastruktúra kiépítésén dolgoznak a térségben, amely hosszú távú következményekkel járhat a regionális politikára nézve."

Az *Eleven Gyál* és az *Eleven Vecsés* már nem csupán egy ügy megoldása érdekében szerveződik. Mára egy olyan civil infrastruktúra kiépítésén dolgoznak a térségben, amely hosszú távú következményekkel járhat a regionális politikára nézve. Közös kampányt indítottak a két várost összekötő tömegközlekedésért

és az *Eleven Vecsés* a romló vízminőséggel kapcsolatban is elkezdte a szervezést. Mindkét csoport osztja azt a jövőképet, hogy a régióknak több demokratikus, alulról szerveződő csoportra van szüksége, ahol az emberek megtanulják, hogyan működjenek együtt a társadalmi változások érdekében.



Helyi lakosok szólnak fel a hiányzó lámpatestek ügyében. Kép forrása: *Eleven Gyál*

MAGYARORSZÁG

AZ AKTIVISTA ZENEKAR

KARMESTEREI A

RÓMAI PARTON

Helyi közösségek hosszú harcot vívtak az előző főpolgármesterrel Budapesten egy Duna-parti gát miatt. A városvezetés az árterületen emelt épületeket akarta megvédeni az építménnyel, amely a természetes környezet tönkretételét jelentette volna. A 2013-ban bejelentett építési tervek heves ellenállást váltottak ki, és egy hosszú és kitartó kampány indult a Római part védelmében. A gát építésének ötletét végül 2020-ban az új fővárosi közgyűlés elvetette, miután a választók egy új, környezetvédelmi programot hirdető főpolgármestert választottak. Az évekig tartó küzdelemhez menet közben számos civil csoport csatlakozott. A társadalmi változás érdekében dolgozó csoportok különböző készségeket és megközelítéseket hoztak magukkal és alkalmaztak, beleértve a közösségszervezést is. Tikász Bendegúz, a kampányhoz szakmai támogatást nyújtó *Civil Kollégium Alapítvány* (CKA) közösségszervezője osztja meg, milyen szerepet játszott a közösségszervezés ebben a gazdag mozgalmi infrastruktúrában.



Közösségszervezők több év munkájával életre segítettek egy mozgalmat, hogy megvédjenek egy budapesti folyóparti zöldterületet a városi hatóságok által tervezett pusztítástól. Kép forrása: Fák a Rómain

2013-ban Budapest Főváros Önkormányzata bejelentette, gátat építenek a Római parton, a Duna természetes folyópartjára. A döntést semmilyen nyilvános egyeztetés nem előzte meg. Az akkori főpolgármesternek, Tarlós Istvánnak azonnal szembesülnie kellett a környezetvédők, szakértők és helyi közösségek haragjával, mert az építkezés tönkretette volna a természetes környezetet. Erre válaszul a VALYO - Város és Folyó aktivistái a Facebookon mozgósításba kezdtek. Az új "Maradjanak A Fák A Rómain" csoport tagsága hirtelen több ezer főre duzzadt. A VALYO 2 000 ember részvételével tüntetést szervezett, ami a városvezetést meghátrálásra

készítette. A város azonban 2016-ban új építési terveket jelentett be. A VALYO aktivistáinak nem maradt más választásuk, mint újraszerveződni. Ezúttal új stratégiával álltak elő – felvették a csapatukba egy közösségszervezőt, hogy az ő segítségével bevonják a helyi lakosokat a küzdelembe. Ez a mozzanat később döntő fontosságúnak bizonyult. A mozgósítás olyan sok szinten zajlott, hogy a kampánynak szüksége volt egy "karmesterre", aki képes a különböző szereplők érdekeit és céljait összehangolni és irányban tartani. Ez a karmester volt a közösségszervező.

"Ezúttal új stratégiával álltak elő – felvették a csapatukba egy közösségszervezőt, hogy az ő segítségével bevonják a helyi lakosokat a küzdelembe. Ez a mozzanat később döntő fontosságúnak bizonyult."

2016 októberében az építkezés újabb terve újabb tüntetést váltott ki, amelyen már 3.000 ember vett részt. A Maradjanak A Fák A Rómain infrastruktúrája új szereplőkkel kezdett bővülni, például több helyi csoport is csatlakozott a kampányhoz, akik komoly részt vállaltak a munkából. Vezetőik jól ismerték az érintett területet, és nekik fűződött a legerősebb érdekük a győzelemhez. Szakértők (mérnökök,

építészek és környezetvédők, akik közül néhányan helyiek voltak) segítettek értelmezni az építési tervek részleteit, és hétköznapi nyelvezetre lefordítani azokat. Emellett két környezetvédelmi szervezet, a Greenpeace és a Védegylet segített a jogi eljárásokban, a közpolitika kialakításában és a tiltakozások szervezésében. A VALYO volt felelős az üzenetek megfogalmazásáért és a médiakommunikációért, miközben hatalmas

tapasztalattal rendelkeztek a rendezvények és tiltakozások szervezésében is. Végül, de nem utolsósorban a CKA jelentős anyagi és szakmai támogatást nyújtott a VALYO-nak a közösségszervezők felvételéhez, és kijelölt egy mentort, aki segítette megküzdni azokkal a konfliktusokkal, amelyek a kampánnyal kapcsolatos kérdésekben és a szervezési folyamat során elkerülhetetlenül felmerültek.

A közösségszervezők szerepe kulcsfontosságú volt a kampányinfrastruktúra fenntartásában és megerősítésében. A kampány során dolgozó három közösségszervező a különböző szereplőket összekötő közvetítőként működött. Segítettek a szervezeteknek összehangolni céljaikat és stratégiáikat, és mozgásban tartották a helyi embereket, amikor a lendület kezdett alábbhagyni. Először is megnézték az erőviszonyokat az ügyben érdekelt személyek között (azaz stakeholder térképet készítettek), majd létrehoztak egy aktivista adatbázist, amelyben rögzítették a kampány résztvevőinek elérhetőségét, és azt, hogy mihez értenek, milyen feladatokat vállalnának. Ezután kétheti rendszerességgel találkozókat szerveztek. Eltartott egy ideig, amíg az emberek hozzászórtak ehhez a kultúrához, de a rendszeres találkozók elengedhetetlenek voltak a közös alap megteremtéséhez, és ahhoz, hogy a különböző szervezetek ne kioltásák egymás munkáját, hanem erősítsék azt. A közösségszervezők jól ismerték az embereket, így a csoportok

közötti feszültségek feloldásában is alapvető szerepet játszottak. A kampány csendesebb időszakában arra mozgósították a csoportokat, hogy családi rendezvényeket vagy szabadidős tevékenységeket szervezzenek, biztosítva ezzel, hogy a támogatók továbbra is elkötelezettek maradjanak. A mozgalmasabb időszakokban pedig különböző tevékenységekre osztották be az embereket, és összeállítottak egy listát jól körülhatárolt feladatokkal, ezzel is megkönnyítve a bekapcsolódást és a részvételt. Ahogy az egyik interjúalany mondta: "A szervezési kultúra változására van szükség, és a közösségszervezés segíthet ebben".

A közösségszervezés hozzájárult, hogy a hosszú kampány során a résztvevők ne veszítsék szem elől a célt, és végig elkötelezettek maradjanak. A helyi csoportok és szövetségeseik közösségi rendezvények, tüntetések és politikai események tucatjait szervezték, saját nyomtatott újságot adtak ki, videókat készítettek, foglalkoztak a médiával, és alternatív javaslattal álltak elő a terület árvízvédelmével kapcsolatban. Ennek eredményeként a gát ötletét – az előző polgármesterrel együtt – elvetették, és az új polgármester, Karácsony Gergely felkarolta azt az alternatív lakossági tervet, amely egy egyeztetési folyamat eredményeként a szakértelemre és a helyi tudásra támaszkodik.



A mozgalomnak sikerült bevonnia a város lakóinak széles rétegeit, és a közösségszervező játszotta "az aktivista zenekar karmesterének" szerepét. Kép forrása: Fák a Rómain

LENGYELORSZÁG

KÖZÖSSÉGSZERVEZÉS

A SZILÉZIAI

KLÍMAMOZGALOMBAN

2018-ban, amikor a nemzetközi vezetők Katowicébe érkeztek az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye részes feleinek 24. konferenciájára, a COP24-re, Lengyelország sziléziai régiójában felerősödött a klímaaktivizmus és a közösségszervezés. Számos kezdeményezés született, amelyek különböző megközelítéseket alkalmaztak, és a taktikákról folytatott heves viták felszínre hozták az aktivizmushoz és a közösségszervezéshez kapcsolódó különböző gyakorlatok közti kreatív feszültséget. Az akciókban és a vitákban központi szerepet vállalt a *Common Thing Foundation* (Közös Ügy Alapítvány). A tapasztalt közösségszervezők által vezetett alapítvány arra keresi a választ, hogyan lehet a közösségszervezés gyakorlatát a Lengyelországban kialakulóban lévő társadalmi mozgalmak igényeihez és realitásaihoz igazítani. Kutatónk, Wioleta Hutniczak a *Common Thing Foundation* támogatója és önkéntese.



A lengyelországi Katowicében tartott COP24 találkozót követő időszakban a térségben felerősödött az éghajlatvédelemmel kapcsolatos szerveződés és aktivizmus. Kép forrása: Common Thing Foundation

Lengyelország Európa szénközpontja, és Szilézia a lengyel szénország. Lengyelország az Európai Unióban az 1. és a 3. helyen áll a kőszén-, illetve a lignitkitermelésben¹⁰, és az ország energiájának 74%-át még mindig fosszilis tüzelőanyagok elégetésével állítják elő, ami a legmagasabb arány Európában. Ugyanakkor az iparág jelentősen zsugorodott a hosszabb távú globális piaci nyomás, valamint a szén fokozatos kivezetését célzó újabb uniós törekvések hatására. Ennek ellenére továbbra is úgy tartják számon ezt az iparágat, mint az az erő, amely újjáépítette hamvaiból Lengyelországot a második világháború után, és ezért történelmileg kiváltságos helyet foglal el a társadalom szívében. Mindez még inkább így van Sziléziában, amely hagyományosan a lengyel politikai élet kiemelt csatateré, és ahol a bányászok még mindig jelentős politikai befolyással rendelkeznek.¹¹

A *Sziléziai Klímamozgalom* egy 2019. januári találkozóval indult, amelyen nagyjából 70 fő vett részt, ebből alakult ki a körülbelül 30 önkéntesből álló aktív mag. A *Sziléziai Klímamozgalom* egy regionális szervezet, amely meglehetősen aktív a régió központjában, Katowicében, de vezetősége és aktív tagjai 18 különböző sziléziai településen élnek. Az egyik szervezet, a folyamatosan növekvő

Common Thing Foundation, amely a mozgalom létezéséhez szükséges infrastruktúra jelentős részét biztosítja. Katowice-ben számos önkéntessel és munkatárssal dolgoznak, akik az alakulóban lévő mozgalom tagjaiként különböző irányokat és megközelítési módokat képviselnek. Jelenleg két munkatársuk dolgozik közösségszervezőként különböző sziléziai klíma-tematikus projekteken.

A *Sziléziai Klímamozgalom* kiadott egy közös kiáltványt, és egyre egységesebben áll ki azért, hogy Katowice városa, a regionális kereskedelmi és ipari központ a városi épületek fűtése tekintetében 2030-ra elérje a nettó zéró kibocsátást, és 2050-re dekarbonizálja a település valamennyi ágazatát. Megszerezték a helyi önkormányzati, illetve parlamenti képviselők támogatását, és így sikerrel helyezték nyomás alá a lengyel kormányt. Azonban, ahogyan azt kutatónk értékelésében leírta: "A legfőbb gond, hogy a [*Sziléziai Klímamozgalom*] nem egységes, ami azt jelenti, hogy minden tagnak megvan a saját elképzelése, saját terve arra vonatkozóan, mit akarnak tenni *Sziléziai Klímamozgalom*ként. Ez egy laza hálózat, amelyben a felmerülő ötletek gyakran követőkre találnak, de az is lehet, hogy elenyésznek."

10 Bednorz, Jarosław. "SPOŁECZNO-EKOLOGICZNE SKUTKI EKSPLOATACJI WĘGLA KAMIENNEGO W POLSCE". *Górnictwo i Geologia*, 2011.

11 Wiech, Jakub. "The Untouchable Profession: How Poland's Miners Carved Out a Special Status for Themselves." *notesfrompoland.com*, 2020.

Kutatásunk során azt találtuk, hogy a *Sziléziai Klímamozgalomban* heves taktikai viták zajlanak. Véleményünk szerint ezek a helyi klímamozgalom építésének aktivista és közösségszervező megközelítése közötti dialektikus feszültségből erednek. Ezek az irányok gyakran egymás mellett léteznek – sokszor még mindig kimondatlanul. Kutatásunk azt is feltárta, hogy Asia Rippel, a *Common Thing Foundation* közösségszervezője milyen szerepet játszott abban a helyzetben, amikor a *Sziléziai Klímamozgalom* is elérte a Covid19

járvány és a nyomában járó lezárások, amelyek természetesen ezt a mozgalmat is nagyon visszavetették. Asia azonban tudatosan magára vállalta a csoport összetartását, és megszervezte, hogy a résztvevők a világjárvány alatt is folytassák a találkozójukat. Sőt, otthonaikban kereste fel a helyi vezetőket, hogy megtanítsa nekik, miként tudnak becsatlakozni a videókonferenciákba. Az ehhez hasonló közösségi támogatás egyértelműen a közösségszervezés kategóriájába tartozik.

„Kutatásunk során azt találtuk, a Sziléziai Klímamozgalomban heves taktikai viták zajlanak. Véleményünk szerint ezek a helyi klímamozgalom építésének aktivista és közösségszervezői megközelítése közötti dialektikus feszültségből erednek. Ezek az irányok gyakran egymás mellett léteznek – sokszor még mindig kimondatlanul.”

A *Common Thing Foundation* most Ruda Śląskában indít közösségszervezői kampányt, ahol a régió legtöbb szénbányászát foglalkoztatják. Az köztudott, hogy a ruda śląskai bánya a tervek szerint a következő években bezár. A *Common Thing Foundation* nemrégiben felvett egy közösségszervezőt, aki ajtóról ajtóra járva ismerkedik a lakossággal, hogy később meghívja őket egy találkozóra, amellyel egy konzultációs folyamatot indítanának el. Az alapítvány munkatársai abban bíznak, hogy ebből az alapozó munkából majd közös cselekvés születik. Ezért már most igyekeznek felhívni a figyelmet arra, hogy Ruda Śląska városa nem tesz hatékony lépéseket az EU Méltányos Átállást Támogató Alapjának lehívása érdekében, amivel pedig támogathatnák a bányász közösséget.

Az egyik legnagyobb kihívás – amely számos belső vita forrása is –, hogy mekkora erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében,

hogy bevonják a bányászokat és/vagy a szakszervezeteket. A munkaadók megtiltják a bányák dolgozóinak, hogy kívülállókkal beszéljenek, a bányászszakszervezetek



Korai helyi tiltakozás Sziléziában. Kép forrása: Common Thing Foundation

pedig, amelyek szervezett erőt jelentenek, a munkahelyek megőrzésére, nem pedig a szén-dioxid-mentesítésre törekszenek. Még azok a bányászok is, akik hajlandóak voltak négy szemközt beszélni a közösség szervezőjével, félnek nyilvánosan felszólalni, mert attól tartanak, elveszítik a munkájukat. Érdekes módon még a szénbányász családokból származó klímamozgalmi aktivisták sem feltétlenül értenek egyet azzal, hogy a klímamozgalom feladata lenne kapcsolatot építeni azokkal, akiket közvetlenül érint a bányászathoz kötődő munkahelyek csökkenése. Kutatónk ezt az ellentmondást a *Sziléziai*

Klímamozgalom Achilles-sarkaként aposztrofálta, amely a múltban nemcsak nehezen megoldható, hanem esetenként kifejezetten veszélyes problémának is bizonyult. Mindezeket figyelembe véve a ruda sláskai közösség szervezés nagy hangsúlyt fektet arra, hogy megpróbálja átvágni ezt a stratégiai szintű gordiuszi csomót. Érdeemes lenne később újabb kutatással felmérni, mennyire sikerült előrelépni.

LENGYELORSZÁG

TÖBB HATALMAT A

NŐKNEK CHORZÓWBAN!

A lengyelországi Chorzów városa Szilézia egyik legfontosabb ipari központja volt, amely kiemelkedő szerepet játszott Lengyelország gazdaságában. Az elmúlt két évtizedben azonban a régió helyzete megváltozott, mivel a szén- és nehézipar lehetőségei beszűkültek. A Chorzówban zajló közösség-szervező munkaegyszerre volt szomszédsági és feminista szervezői megközelítés. A projekt kutatója, Wioleta Hutniczak a következő kérdést helyezte kutatása középpontjába: "Hogyan hat a közösség-szervezés a chorzówi Női Csoportban a nők személyes fejlődésére?"



A chorzów-i szervezetben résztvevő nők leképezték a Lengyelországra jellemző széles ideológiai spektrumot.
Kép forrása: Common Thing Foundation

A chorzói közösségszervezői folyamat egy probléma felismerésével indult: a nők aránya a térség legtöbb befolyásos szervezetében meglehetősen alacsony, annak ellenére, hogy több nő él a régióban, mint férfi. A civil társadalom meglehetősen fejletlen, a legbefolyásosabb helyi csoport a Ruch Chorzów focicsapat szurkolói klubja volt. Ez, valamint a térség gazdasági hanyatlása számos lehetőséget nyitott meg a közösségszervezés előtt.

Egy „zöldmezős” közösségszervezői munka kezdődött el, azaz nem létezett olyan infrastruktúra, vagy kapcsolatrendszer, amelyhez a szervező csatlakozni tudott volna. Ehelyett különböző módszerekkel be kellett azonosítani a leendő csoport első tagjait. Ezért a közösségszervező,

Asia Rippel az alapoktól, a szervezői ciklust követve indult el, amely a következőket foglalta magában: 1) információgyűjtés és az emberek meghallgatása házról házra járva és a meglévő helyi csoportokkal való találkozás; 2) a különböző csoportok közös problémájának a beazonosítása; 3) kampány szervezése egy közös ügy köré; és 4) a helyi közösségi vezetők által vezetett tartós szervezet felépítése. Az eredmények ugyanakkor egyenetlenek voltak, és a közösségszervezői célkitűzés csak részben valósult meg a kezdeményezés vezetői által szervezett női konferencia formájában. A konferencia azonban sikeres kezdeti lépés volt abban az értelemben, hogy mobilizálta a helyi női vezetők egy csoportját, akik a mai napig aktívak.

A közösségszervezői projekt egyik figyelemre méltó eredménye, hogy a szervező sikeresen létrehozott egy olyan tagokból álló csoportot, akik képesek voltak átlépni a lengyel társadalmat megosztó törésvonalakon. A kutató például lenyűgözve figyelte meg, hogy míg a helyi közösségi vezetői-kezdeményezői kör tagjai közül többen nyíltan azonosultak az abortusztilalom ellen sztrájkoló lengyel nőmozgalommal, addig mások ugyanilyen nyíltsággal ellenezték azt. A közösségszervezői folyamat során mégis képesek voltak közös nevezőre jutni. A résztvevőket közelebb hozta egymáshoz a közös női identitás. A csoport egyik vezetője így nyilatkozott a kutatónak: "Megmutattuk, hogy lehetnek eltérő nézeteink, mégis képesek vagyunk együtt cselekedni".

" A közösségszervezői projekt egyik figyelemre méltó eredménye, hogy a szervező sikeresen létrehozott egy olyan tagokból álló csoportot, akik képesek voltak átlépni a lengyel társadalmat megosztó törésvonalakon."

A csoport sokszínűsége mellett azonban voltak hiányosságok, amelyeket a közösségszervező megpróbált kezelni. Ennek érdekében házról házra járt Chorzóv II. kerületében, ahol romosak az épületek és a területet a városi hatóságok is általában elhanyagolják. Végül azonban a közösségszervező nem tudta integrálni ezt a közösséget a nagyobb csoportba, és a további vezetők bevonására tett erőfeszítései sem jártak sikerrel ebben a kerületben.

Finanszírozás hiányában jelenleg nem dolgozik főállású közösségszervező a folyamatban, de ahogy említettük, a helyi vezetők továbbra is találkoznak és közös akciókat hajtanak végre. Jelenleg azon dolgoznak, hogy a városvezetés hozzon létre egy, a városi önkormányzatnak tanácsot adó nőügyi bizottságot. Néhány helyi közösségi vezető még a nők politikai hatalmának megerősítését is célul tűzte ki a régióban. Egyikőjük így nyilatkozott kutatóknak: "Az a célom, hogy arra inspiráljam a nőket, hogy cselekedjenek és kezdjenek el politizálni".

ROMÁNIA

KÖZÖSSÉGSZERVEZŐK AZ LMBTQ MOZGALOMBAN

2015-ben egy konzervatív polgári csoport kampányt indított az azonos neműek házasságának betiltásáért Romániában. Ez a civil szervezetek és politikai pártok széles körű szövetségét hívta életre az LMBT jogok védelmében. Kutatónk a témában Alexandru Palas volt, aki jelenleg a *Resource Center for Public Participation* (Forrásközpont a Közéleti Részvételért, CeRe) – egy közéleti részvételt támogató szervezet – közösségszervezője. Az LMBT jogi kampány idején Alexandru a *MozaiQ LMBT* szervezetében dolgozott és maga is tevékenyen részt vett az LMBT mozgalomban. Kutatásában azt vizsgálta, a közösségszervezés miként járult hozzá a mozgalom munkájához az erőteljes közösségi vezetőképesséssel és a mozgalom fővároson kívüli megerősítésével.



A romániai LGBT aktivisták első tüntetésükön szembekerültek a konzervatív mozgalom fenyegetően fellépő tagjaival. Kép forrása: MozaiQ

Románia azon kevés uniós országok egyike, amely nem engedélyezi az azonos neműek házasságát, de még az LGBT párok bejegyzett élettársi kapcsolatát sem. 2015-ben konzervatív szervezetek a Koalíció a Csaláért név alatt egyesülve megkísérelték tovább szűkíteni az LGBT közösség jogait azzal, hogy népszavazást kezdeményeztek egy olyan alkotmánymódosításról, amely kifejezetten tiltotta volna az azonos neműek házasságát.

Ebben a politikai kontextusban alapították az alulról szerveződő LGBT szervezetet, a *MozaiQ*-ot, amelyben, nagy hangsúlyt helyeztek a tagok toborzására. A csoport a 2015 nyarán tartott közösségi találkozók sorozatát követően jött létre, hogy javítsa az LGBT emberek életminőségét és erősítse a képviselőket, különösen a kiszolgáltatott csoportok, például a szexmunkások, a HIV-fertőzöttek, az idősek és a létbizonytalanságban élők esetében. Jelenleg 70 tagjuk van, a szervezetet pedig egy hét főből álló vezetőség irányítja.

Bár a *MozaiQ* eredetileg önszerveződő csoport volt, az események arra késztették, hogy szerepet vállaljon a közéletben is. A konzervatív petíciós kampányra válaszul a tagok nyílt levelet tettek közzé az LGBT közösség támogatására, amelyet ezer

híresség és közéleti személyiség írt alá. Petíciót is indítottak, amelyet 12 000 ember írt alá, sürgetve a parlamentet az LGBT jogok védelmére. Emellett megszervezték az első Pride-on kívüli nyilvános felvonulást, és először fogalmaztak meg egyértelmű nyílt politikai üzenetet, amely támogatta a romániai LGBT közösséget.

A *MozaiQ* az LGBT mozgalom kapacitásának kiépítésén és bővítésén dolgozott a fővároson, Bukaresten kívül is. Ahol nem léteztek csoportok, ott a *MozaiQ* támogatta a helyi aktivistákat, hogy hozzák létre az első közösségeket. Idővel a helyi csoportok elkezdtek együttműködni, megosztották egymással a taktikákat és kitalálták saját stratégiájukat. Öt év alatt a mindössze néhány bukaresti székhelyű LGBT szervezetből egy tucatnyi LGBT csoport és szervezet lett, szétszórva egész Romániában, amelyek különböző stratégiákat alkalmaznak az LGBT jogok előmozdítására.

A szerveződés néhány éven belül civil szervezetek LGBT-párti szövetségévé nőtte ki magát. 2017 júniusában 110 civil szervezet megalakította a *Respect (Tisztelet) Platformot*. A *MozaiQ* a szövetségben belül azt a célt tűzte ki, hogy növelje az LGBT közösség láthatóságát és nyilvános



A MozaiQ vezetői számára kiemelten fontos része volt a stratégiának az LGBT hangok felerősítése. A népszavazás elleni kampány eredményeként pedig jelentősen nőtt az LGBT közösség jogainak társadalmi támogatottsága. Kép forrása: Robert Stewart

részvételét, illetve minden lehetséges módon előmozdítsa az LGBT jogokról szóló vitát. A szervezet azt is prioritásként kezelte, hogy a kampánystratégiát elsősorban az LGBT közösség alakítsa, ezért az érintettek bevonásával rendszeresen szerveztek közösségi fórumokat és vitákat.

Az érintettekkel való folyamatos kapcsolat fenntartása azért volt különösen fontos, mert ahogy a mozgalom növekedett, úgy lett az LGBT emberek hangja egyre halkabb. A népszavazást kezdeményező civil szövetség koordinátorai a népszavazást demokrácia és emberi jogi kérdésként keretezték, nem pedig az LGBT emberek elleni támadásként. Az LGBT jogokat ritkán említették, mert attól tartottak, ez a homofób érzelmek és hangok felerősödéséhez, és a különböző profilú szervezeteket tömörítő szövetség felbomlásához vezethet.

A népszavazást egy váratlan döntéssel 2018 októberére tűzték ki. Sokan úgy vélték, a szocialista kormány (PSD) azért írta ki a népszavazást, hogy elterelje a figyelmet a soraiban egyre súlyosbodó korrupciós botrányról. Több intézkedéssel is kedveztek a népszavazásnak, például a szavazási időszak meghosszabbításával. A szavazás szokásos elektronikus megfigyelését is

eltörölték, ami miatt sokan féltek, hogy választási csalások fognak történni. A népszavazást ellenző civil szövetség a szavazás bojkottjára szólított fel azzal a céllal, hogy ne ériék el az érvényességhez szükséges részvételi arányt, ugyanakkor civil választási megfigyelők ezreit mozgósították, hogy az ország minden szavazóköreit lefedjék.

Az összefogáshoz az egész országból csatlakoztak helyi LGBT szervezetek, és a szavazóurnáknál sikerült legyőzni a népszavazási kezdeményezést. Ennek során a MozaiQ mint szervezet is fejlődött, mert kénytelen volt gyorsan túlnőni eredeti céljain és eszközein. Azoknak a tagoknak, akik kezdetben kis léptékű közösségi projekteket akartak megvalósítani, közösségi vezetőkké kellett fejlődniük. Meg kellett ismerniük az alkotmánymódosítás jogi vonatkozásait, meg kellett tanulniuk és alkalmazniuk a közösségszervezési stratégiákat, önkéntesek nagy csoportjait kellett koordinálniuk, nagyszabású kommunikációs kampányokat kellett kidolgozniuk, és át kellett adniuk a tudást és tapasztalatot a helyi csoportoknak országszerte. A növekedés üteme időnként meghaladta a szervezet erőforrásait és kapacitásait, és sok vezető kiegészít

a folyamat során. A tanulságok mégis segítettek a szervezetnek abban, hogy a népszavazás után fenntartható módon fejlődjön.

A népszavazás hatalmas lehetőségnek bizonyult az egész LGBT közösség számára is. Az a tény, hogy az LGBT jogok témává

lettek a napi nyilvánosságban, az egész társadalomban növelte az elfogadás mértékét. Ezt tükrözik a legfrissebb közvélemény-kutatások is. Ezek szerint 2016 óta több, mint kétszeresére (43 százalékra) nőtt azon románok aránya, akik támogatják az azonos neműek kapcsolatának jogi elismerését.¹²

"A népszavazást követően nagyobb bizalom és támogatás alakult ki az LGBT, roma és feminista csoportok között, ami további közös munkához vezetett."

A népszavazás elleni küzdelem a különböző kirekesztett csoportok közötti szolidaritási hálózatok megszilárdulásához is vezetett. A roma szervezetek és politikai vezetők a kezdetektől fogva a népszavazás ellen foglaltak állást, és a kampány során végig kitartó szövetségesek voltak, mint ahogy feminista és fogyatékosügyi szervezetek és számos más csoport is szolidaritást vállalt. Támogatásuk megkönnyítette, hogy a *MozaiQ* kapcsolatba lépjen a politikusokkal a nyilvános fórumokon. A népszavazást követően nagyobb bizalom és támogatás alakult ki az LGBT, roma és feminista csoportok között, ami további közös munkához vezetett. A *MozaiQ* számára a szorosabb összefogás közvetlen hozadéka, hogy 2019 óta tagja a szervezet igazgatótanácsának Carmen Gheorghe, az *e-Romnja* igazgatója.

Néhány kis, a közösségszervezés módszertanát használó szervezet számára nagy kihívás volt megakadályozni egy kirekesztő népszavazást, amelyet erős politikai pártok, nemzeti intézmények és egyházak is támogattak. Azonban a közösségszervezés képes szóhoz juttatni a kirekesztetteket, és hitet adni a reményüket vesztett embereknek, hogy ha együttműködnek, befolyásolhatják a politikát. A *MozaiQ* esetében ez együtt járt új közösségi vezetők fejlődésével, és a szervezet hálózatának megerősítésével. Erőfeszítéseik révén bizonyíthatóan megváltoztatták a romániai LGBTQ jogokról szóló diskurzust.

¹² Gherasim, Cristian. *Support for Gay Marriage Doubles in Romania*, euroobserver.com, 2021. ápr. 30.

ROMÁNIA

AZ ÖNKÉNTES ALAPON

MŰKÖDŐ SZOMSZÉDSÁGI

SZERVEZŐDÉSEK KIHÍVÁSAI

2014-ben a bukaresti Floreasca negyedben a korrump ingatlanfejlesztési rendszer ellen kezdtek kampányolni önkéntesek. Céljuk az volt, hogy elhárítsák a lakókörnyezetet érő nem kívánt beavatkozásokat. A szervezet gyorsan növekedett és jelentős sikereket ért el, de közben meg kellett küzdenie a kis léptékű projektekre jellemző kihívásokkal. Ők is belekerültek a 22-es csapdájába, amivel gyakran szembesülnek azok a kezdeményezések, amelyek formális szervezetté akarnak válni: pénzre van szükségük ahhoz, hogy pénzt tudjanak gyűjteni. Kutatónk, Alexandru Palas kifejezetten helyi problémákra fókuszáló, önkéntesek által irányított szerveződési folyamatok előnyeiről és hátrányairól kérdezett egy helyi közösségi vezetőt, aki a kampányban dolgozott, és egy támogatót, aki kezdeti forrást biztosított a törekvéshez.



A szervezők korai akciói növelték a csoport létszámát, és felkeltették a kerületi tisztviselők és a helyi ingatlanfejlesztők figyelmét is. Kép forrása: Floreasca Civică

A Floreasca negyed létrehozása egy tervezett fejlesztés volt, amely az első világháború után indult Bukarest szélén. Az 1990-es évekig a környék területfejlesztése jól szabályozott volt, de a kommunista rendszer bukása után beköszöntött a szabályozatlan építkezések korszaka. Erre válaszul kezdett el találkozni a lakók egy csoportja, hogy megvitassák, mit lehetne tenni. Rövidesen létrehozták az *Initiative Group Floreasca*-t (Floreasca Kezdeményező Csoport, GIF). A *Resource Center for Public Participation* (Forrásközpont a Közéleti Részvételért, CeRe) 2014-ben kezdett együttműködni a Floreasca csoporttal.

A GIF 2015-ben lépett a nyilvánosság elé. A hónapokig tartó kezdeti szervezőmunkát követően a csoport nyilvános rendezvényt tartott egy parkban, amelyen 250 ember jelent meg. Ez a hatóságok figyelmét is felkeltette. A kerületi önkormányzat környezetvédelmi osztályának képviselője is részt vett a rendezvényen, akitől a csoport meghívást is kapott további egyeztetésre.

A korai növekedés nem járt együtt a vezetői struktúra növekedésével és változásával. A szervezet blogját, Facebook-oldalát és e-mail listáját a csoport eredeti alapítója irányította. A csoport azonban egyre

nagyobb lendületet vett, a problémákra összpontosított, és akkoriban senkinek sem jutott eszébe, hogy időt kellene fordítani a belső struktúrára és a hatalmi dinamikára.

2016-ra a csoportot egyre nehezebb volt figyelmen kívül hagyni. A tagok a szomszédokat bevonva gyűjtöttek történeteket a kerületről, ezzel növelve a szervezet bázisát. Küzdelmük középpontjában négy irodaépület megépítésének megakadályozása és egy park megőrzése állt. Tiltakozó felvonulást szerveztek, amely mintegy 1 000 embert vitt az utcára. A kerületi önkormányzat meghívta a csoportot egy munkacsoportba. Később újabb nyilvános gyűlést tartottak, hogy folytassák a szomszédsággal való kapcsolattartást.

A GIF növekvő sikere felszínre hozta a lappangó feszültségeket. A taktikákkal kapcsolatban nézeteltérés alakult ki a csoport alapítója – aki elsősorban a levélírást és a jogi megközelítést alkalmazta – és a csoport újabb tagjai között, akik a környék lakóinak közvetlen akciókkal való bevonását részesítették előnyben. A feszültség akkor csúcsosodott ki, amikor egy építési vállalkozó meghívta a csoportot egy zártkörű találkozóra azzal a feltétellel, hogy a GIF titokban tartja azt. 2016 végére

a csoport széthullott. Az alapító önálló döntéseket hozott, és három helyi vezetőt kizárt a nyolcfős magból, majd elutasított minden közvetítési kísérletet a konfliktus megoldására. A kizárt tagok végül úgy döntöttek, új szervezetet alapítanak *Floreasca Civică* néven. Ez eleinte okozott némi zavart, de idővel a *Floreasca Civică* bizonyult rugalmasabb és ellenállóbb csoportnak.

2019 új fejezetet nyitott a környék életében. A kerület városrendezési tervét 2000 óta nem frissítették, és ez a dokumentum számos olyan kiskaput rejtett, amit a fejlesztők az évek során ki tudtak használni. Így amikor a kerület bejelentette, hogy elindítja a terv felülvizsgálatát, a *Floreasca Civică* akcióba lendült. 1 000 szórólapot osztottak szét a környéken, nyilvános fórumot tartottak, digitális kérdőívvel gyűjtötték a lakosok véleményét, és koalíciót építettek a kerület más helyi szervezeteivel. Ennek eredményeképpen a *Floreasca Civică* néhány javaslata bekerült a városrendezési tervbe, de a dokumentum továbbra is számos olyan kiskaput hagyott nyitva, amelyek lehetővé tették az ingatlanfejlesztők számára, hogy a környék zöldterületein keresztülgázoljanak.

A *Floreasca Civică* vezetői rájöttek, hogy nem állhatnak meg itt. Felismerték, hogy már a folyamat korábbi szakaszában kapcsolatba kell lépniük a választott tisztségviselőkkel. Ezért a 2020-as választások előtt a *Floreasca Civică* a kerület

VINO LA PROTEST!

Spune-ți părerea acum! Altfel, traficul și poluarea ne vor sufoca.

Sâmbătă 23 iunie, la ora 11, spunem NU aglomerării imobiliare din cartier. Vino în fața Halebilor Ford, pe Calea Floreasca 159. Mai multe detalii pe: facebook.com/floreasca-civica



A környék közösségszervezői akcióba lendültek, amikor a város bejelentette a városrész rendezési tervének felülvizsgálatát. Kép forrása: Floreasca Civică

más, környékbeli szervezeteivel együtt jelöltkörumot szervezett, hogy párbeszédet kezdeményezzen a városrész képviselőitért induló emberekkel. A fórum a kampány azon kevés eseménye közé tartozott, ahol nem csak egyetlen párt jelöltjei jelentek meg, és ez volt az egyetlen olyan fórum, ahol a jelöltek ténylegesen kapcsolatot teremtettek a választópolgárokkal!

...a 2020-as választások előtt a *Floreasca Civică* a kerület más, környékbeli szervezeteivel együtt jelöltkörumot szervezett, hogy párbeszédet kezdeményezzen a városrész képviselőitért induló emberekkel. A fórum a kampány azon kevés eseménye közé tartozott, ahol nem csak egyetlen párt jelöltjei jelentek meg, és ez volt az egyetlen olyan fórum, ahol a jelöltek ténylegesen kapcsolatot teremtettek a választópolgárokkal!

A *Floreasca Civică* még mindig informális szervezetként működik, de megpróbálják elkerülni, hogy újra olyan körülmények alakuljanak ki, amelyek a korábbi szervezet szétszakadásához vezettek. Lefektették például a döntéshozatali folyamat módját. A világvárvány után a *Floreasca Civică* egy értékelési, átszervezési és bővítési folyamaton kíván keresztülmenni. Mindez felveti azt a kérdést, hogy hivatalos, bejegyzett szervezetté váljanak-e, vagy sem.

Az interjúk során világossá vált, hogy a csoport mélyen beágyazott a lakóközösségbe, nagyfokú rugalmassággal és motivációval rendelkezik, valamint képes hiteles közvetítőként működni a helyi önkormányzati tisztviselők felé.

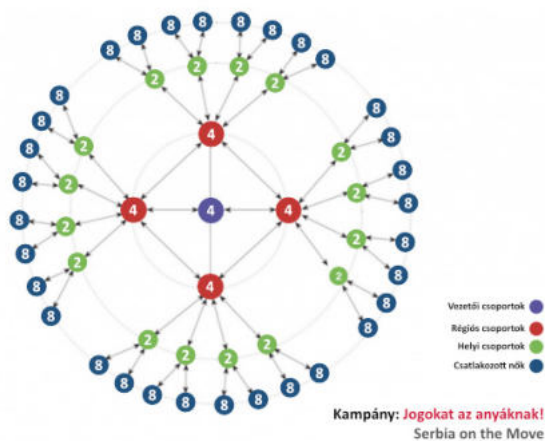
Ugyanakkor a csoport informális jellege problémákat is okozott, különösen a nem egyértelmű döntéshozatal miatt, ami külső és belső nyomást is helyezett a csoportra. A közösség most azt mérlegeli, akar-e több lenni egy informális kezdeményezésnél. A civil szervezetekre vonatkozó romániai törvények változása ellenére mindenki egyetértett abban, hogy a szervezeti fejlődésnek erre a következő szintjére lépni hihetetlenül nagy kihívás egy olyan közösség számára, mint a *Floreasca Civică*, különösen a kis, helyi kezdeményezések erőforrásteremtési nehézségei miatt.

SZERBIA

JOGOKAT AZ ANYÁKNAK,

BRAVÓ AZ ANYÁKNAK!

Szerbiában a szülési szabadságon lévő nők 3-6 hónapos késéssel kapták meg a nekik járó pénzügyi támogatást, mert az állam nem utalta át időben az összeget. A *Serbia on the Move* (Szerbia Mozgásban) 2014-ben indított kampányt e káros gyakorlat orvoslására, és sikerült elég nyomást gyakorolnia a kormányra, hogy garantálják a kifizetések időben történő átutalását. Marija Peric, a *Serbia on the Move* közösség-szervezője azt vizsgálta, hogy milyen szervezési stratégiának köszönhetően tudtak több, mint 200 kisgyermekes nőt bevonni a kampányba.



A Serbia on the Move által az anyák bevonására alkalmazott "hópehely" struktúra az anyasági támogatásról szóló törvény megváltoztatására irányuló kampányban. Kép forrása: Serbia on the Move

Szerbiában a szülési szabadságon lévő nők korábban a munkahelyüktől kapták az anyasági támogatást, nem pedig közvetlenül az államtól. Mivel azonban az állam általában késve teljesítette az átutalást, a munkáltatók is 3-6 hónapos késéssel fizették ki a kisgyermekes anyákat. A *Serbia on the Move* úgy döntött, nyomást gyakorol a választott képviselőkre, hogy a nők közvetlenül kapják a juttatást, ne pedig egy közvetítőn keresztül.

2014 őszétől kezdve 250 nőt (körülbelül 200 anyát és 50 szövetségest) mozgósítottak, hogy elérjék a parlament 250 képviselőjét. Egy négy tagból álló maggal kezdték meg a munkát, akik egy-egy négyfős vezetői

csoport kialakításáért feleltek Szerbia négy régiójának egyikében. Mindenki, aki csatlakozni akart az erőfeszítésekhez, először leült egy személyes beszélgetésre egy, a kampányban részt vevő személlyel. Ahogy a kampány során fejlődtek a résztvevők, megkérték őket, vállaljanak nagyobb felelősséget, és kezdjék el koordinálni a saját kis csoportjukat. Amint az ábra mutatja, a kezdeti mag 16 regionális vezetőt mozgósított, és 32 helyi csoportvezetőt vont be, végül összesen több mint 250 nőt toboroztak aktivistának.

A *Serbia on the Move* 2014. március 8-án indította útjára a kampányt egy figyelemfelkeltő akcióval: Belgrád különböző negyedeiben, köztereken és utcákon kifeszített szárítóköteleken teregették ki gyermekeik frissen mosott ruháit. Egyszerre alkalmaztak nyomásgyakorló és egyezkedő stratégiákat. Több, mint 100 nő tiltakozott a parlament előtt, vagy szervezett felvonulást a főváros utcáin. Mindeközben következetesen kérték a 250 választott képviselőtől, hogy üljenek le velük egy személyes találkozóra. Több, mint 250 e-mailt küldtek ki, tömeges telefonhívásokkal bombázták a képviselők irodáját, és végül sikerült személyes találkozókat egyeztetniük.



Nők Belgrád közterein teregették ki kisgyermekük ruháit. Ezzel a figyelemfelhívó akcióval indították el kampányukat. Kép forrása: Serbia on the Move



A szervezők az anyák igényeihez igazodó, rugalmas szervezési stratégiát és környezetet hoztak létre. Kép forrása: Serbia on the Move

De hogyan tudtak kisgyermekes nők részt venni egy ilyen megterhelő kampányban? Úgy, hogy a szervezők támogató, fejlesztő és felszabadító környezetet teremtettek és olyan rugalmas közösségszervezői stratégiát alkalmaztak, amely a résztvevő nők szükségleteire volt szabva. A vezetők nagy hangsúlyt fektettek a bizalom kiépítésére. Mielőtt egy új ember eljött volna egy találkozóra, külön leültek vele beszélgetni, hogy először jobban megismerjék egymást. A találkozókat hetente online tartották, és késő estére vagy kora reggelre időzítették, vagy néha játszótérházakban rendezték meg. A folytonosság és a nyomon követhetőség érdekében minden résztvevő felé erősen hangsúlyozták a rendszeres részvétel fontosságát. Minden egyes találkozó előtt a közösségi vezetők kiküldték a napirendet, jegyzőkönyvet vezettek, és szigorúan beosztották az időt, hogy az összejövetelekre szánt egyórás időkeretet tartani tudják. Ez a fegyelmezett szervezési stratégia megbízható struktúrát biztosított, amely megkönnyítette a részvételt az

elfoglalt anyák számára. Ezenkívül lehetővé tette a szervezetnek, hogy elérje a 250 tagból álló kritikus tömeget, ami döntő fontosságúnak bizonyult a kampány sikere szempontjából.

Az a tény, hogy a kisgyermekes nők ilyen áttörést értek el, megváltoztatta az önmagukról alkotott képüket. Az anyákat gyakran beszorítják a háztartás vezetésével, a családi élettel kapcsolatos szerep körökbe, különösen a szülés utáni első években. A kampány hitet adott a résztvevő nőknek, hogy van energiájuk kiállni önmagukért és képesek változást elérni. Amikor a választott képviselőkkel beszéltek, rájöttek, hogy éppen valami fontos és nagyszabású dolgot visznek véghez, és az ország összes többi anyájáért is küzdenek. Emellett több tucat nő új vezetői készségeket tanult, önbizalmat nyert, és a kampány végétével saját szervezetet alapított a régiójában. A "Jogokat az Anyáknak" nemcsak bevonta a nőket a társadalmi küzdelembe, hanem képes volt formálni a nők társadalomban betöltött szerepéről alkotott felfogást is.

"A kampány hitet adott a résztvevő nőknek, hogy van energiájuk kiállni önmagukért és képesek változást elérni. Amikor a választott képviselőkkel beszéltek, rájöttek, hogy éppen valami fontos és nagyszabású dolgot visznek véghez, és az ország összes többi anyájáért is küzdenek."

Összességében nagyfokú szervezeti fegyelem és kitartás jellemezte a kampányt. Bár a képviselők először figyelmen kívül hagyták a személyes találkozókra vonatkozó kéréseket, végül az erőviszonyok a nők javára kezdtek átbillenni. Ahogy egyes képviselők beleegyeztek a nőkkel való találkozásba, ez nyomást gyakorolt más képviselőkre is. A kampány vége felé már a képviselők keresték a mozgalom vezetőit, hogy találkozzanak velük!

És természetesen a kampány legfőbb mércéje, hogy a szervezet győzött – a *"Jogokat az Anyáknak"* mögött álló nők elérték, hogy a szerbiai anyák közvetlenül az állami költségvetésből kapják meg az anyasági támogatást, közvetítők nélkül.

SZERBIA

AZ IFJÚSÁG A KÖZÉPPONTBAN

Egy napon a szerbiai Bor városában néhány fiatalnak egyszer csak elege lett. Nem volt olyan közösségi tér, ahol programokat szervezhettek volna, és kreatívan tölthették volna el a szabadidejüket. Ezért 2017-ben kampányt indítottak a választott képviselők meggyőzésére, hogy alakítsanak át egy városi tulajdonú épületet közösségi házzá. Akciójukat siker koronázta, és megváltoztatta, hogyan gondolkodnak a helyi döntéshozók a fiatalokról. Marija Peric, a *Serbia on the Move* közösségszervezője vezető szerepet játszott a folyamatban. Marija a kutatása során azt a következetes munkát vizsgálta meg alaposabban, amit a csoport a közösségi vezetők fejlesztése érdekében végezett, és ami lehetővé tette, hogy kritikus számú fiatalot és támogatót mozgósítsanak – és győzzenek.



A közösségszervezők fegyelmezett kampányt építettek fel, és lehetővé tették, hogy a fiatalok olyan vezetői szerepeket vállaljanak fel, amelyektől eleinte tartottak. Kép forrása: Serbia on the Move

Bor városában a fiatalok egy csoportjának rengeteg ötlete volt arra, hogy milyen programokat kellene szervezniük a helyi ifjúsági élet felpezsdítésére. Rendszeresen találkoztak egy helyi szervezet irodájában, de hamar elegük lett abból, hogy egy kis helyiségbe vannak összehúzófolódva, ahol az általuk elképzelt programokat nem is tudták megvalósítani. Végül rájöttek, szükségük van egy közösségi házra.

Néhányan zenekaruk próbatermeként képzeltek el a helyet, mások könyvtárként vagy képzési központként; megint mások egyszerűen csak egy olyan helyet szerettek volna, ahol a barátaikkal lóghatnak. Így 2017 februárjában úgy döntöttek, közösségszervező kampányt indítanak, hogy kapjanak egy épületet a városi önkormányzattól.

„Olyan fiatalok váltak a változások kezdeményezőivé, akik korábban nem tudtak elszakadni a számítógépektől.”

Kezdetben nem sok támogatójuk volt. Sok felnőtt kételkedett, el tudják-e érni a céljaikat. A közösségi vezetők azonban egyre több fiatalt szerveztek be a kampányba, ami kulcsfontosságúnak bizonyult a támogatás megszerzésében. A fiatalok kidolgoztak egy vezetőképző rendszert az új aktivisták toborzására és elkötelezettségük megerősítésére. Csapatokat hoztak létre, amelyekben a közösségi vezetők motiválták és képezték a tagokat, hogy ők is vezetővé váljanak. Azok, akik kiemelkedő teljesítményt nyújtottak, saját csapatot alapítottak. Így egy olyan kreatív tanulási teret alakítottak ki, amely végül mintegy 300 fiatalt inspirált

a kampányhoz való csatlakozásra. Ezután különböző szerepekben próbálhatták ki magukat, például közösségszervezőként, képzőként vagy tárgyalóként. Ahogy a közösségi vezetők elmondták, sokan közülük kezdetben szorongtak a nyilvános beszédétől és szerepléstől, de ebben a megerősítő légkörben legyőzték félelmeiket. Olyan fiatalok váltak a változások kezdeményezőivé, akik korábban nem tudtak elszakadni a számítógépektől.

Fegyelmezett szervezési folyamat zajlott. A csapatok hetente legalább egy személyes találkozót tartottak, és némi időt szántak a társasági életre is. Az volt a cél, hogy

hetente legalább egy akciót szervezzenek, hogy a téma napirenden maradjon. Ez általában egy nyilvános akció volt, ahol a fiatalok beszéltek a lakosokkal a közösségi térről, vagy személyes találkozót szerveztek egy választott tisztségviselővel. Az egyik leglátványosabb megmozdulás az volt, amikor 100 fiatal aktivista a városháza elé vonult és 5 000, a közösségi házat támogató aláírást tartalmazó petíciót nyújtottak be.

A vezetők a kampány potenciális új tagjaival a csapathoz való csatlakozás előtt négy szemkört beszélgettek, hogy megismerjék őket, és elmagyarázzák a csoport működését. Minden találkozó előtt kiküldték a napirendet, és jegyzőkönyvet készítettek. A megbeszéléseket pontosan kezdték és fejezték be, és erősen ösztönözték a részvételt, hogy összetartó csoportkultúrát teremtsenek.

Amint azt a vezetők is elmondták, növekvő létszámuk és a döntéshozókkal való kitartó kapcsolatfelvétel segített nekik megmutatni, hogy elkötelezettek a közösségi központ működtetése mellett. A választott tisztségviselővel való rendszeres személyes találkozók tiszteletet ébresztettek a fiatalok iránt, és bizalmat építettek ki közöttük és a tisztségviselők között. Ennek eredményeképpen valamivel egy évnyi kampányolás után, 2018 márciusában kaptak egy régi épületet a városközpontban, amely ma közösségi központként szolgálja a bori fiatalokat.

SZLOVÁKIA

TABITA KAMPÁNY A

SZLOVÁKIAI ROMÁK

HATALMÁÉRT

A *Center for Community Organizing* (Közösségszervező Központ, CKO) több, mint húsz éve tevékenykedik a szlovákiai Banská Bystrica (Besztercebánya) régióban. A szervezet eredetileg az alsó középosztálybeli városrészekben kezdte meg működését, de idővel egyre inkább a kirekesztett közösségek felé fordult. Kutatónk, Maroš Chmelík a CKO igazgatója. Itt azt vizsgálja, hogy a társadalom peremén élő közösségekkel való kapcsolatépítésre tett hosszú távú erőfeszítések hogyan térültek meg a Covid19 járvány által előidézett válság pillanatában. A folyamat tele volt kihívásokkal, de végül egy olyan közösségszervezői történetté vált, ami a reményről, a képessé tételről és a közösség válsággal szembeni ellenálló képességéről szól.



A járvány kezdetén néhány szlovákiai roma közösségben a közösségszervezők voltak azok, akik elsőként reagáltak a válságra. Kép forrása: Center for Community Organizing

A banksá bystricai térség Szlovákia nyolc régiója közül az egyik legszegényebb, valamint a roma közösségek aránya is itt az egyik legnagyobb az országban. A 2013-as statisztikák szerint a Szlovákia területén élő roma közösségek majdnem egynegyede ebben a régióban lakik.¹³ A térség a közelmúltban egy politikai válságot is átélt. 2013-ban Marian Kotleba, egy neonáci párt vezetője nyerte meg a regionális kormányzói választást, ami sokkolta az országot. Eredményéhez hozzájárult, hogy kifejezetten a régió roma közösségei és az ott élő emberek ellen kampányolt.

2017-ben a CKO központi szerepet játszott a Kotleba leváltása érdekében létrejött széles körű közösségi mozgósításban. A győzelem felgyorsította azt az átalakulási folyamatot, amelyben a CKO újrafogalmazta a szervezet küldetését és céljait. Fennállásának első éveiben a CKO inkább az alsó-középosztálybeli közösségeket szervezte, ami értékes munka volt. Az időközben elért eredmények és kapcsolatok biztosították, hogy mindenki számára természetes legyen, hogy a CKO hívja össze a helyi civil erőket Kotleba újrával szemben. Még a helyi közvetítő szerepét is eljátszották a versengő ellenzéki pártok között, hogy biztosítsák az egységes

frontot a neonácikkal szemben. A kampány után azonban a CKO többet akart – a kirekesztett közösségekkel való kapcsolatépítés meghatározóbbá vált.

Az, hogy a CKO miért volt képes változtatni a tevékenységén és megerősíteni a roma közösségeket, így foglalható össze: szervezeti elkötelezettség + megfelelő munkatársak + idő. Itt is megfigyelhető a közösségszervező szerepe a folyamat irányításában. 2014-ben a CKO felvette Jolana Nátherovát, egy roma, eredetileg szociális munkás nőt. A közösségszervezést a CKO-nál tanulta meg menet közben. Az évek alatt bizalmi kapcsolatot épített ki a roma közösséggel, és igyekezett létrehozni egy roma női vezetőkből álló csoportot Cementárenská községben. A közösség tagjai eseteket, történeteket gyűjtöttek össze, és a helyi oktatás, lakhatás és higiénia fejlesztéséért szerveződtek. Kulcsszerepet játszottak a közösség Covid19-válságra adott válaszában is.

A CKO 2020-ban is kipróbált valami újat: felvettek egy közösségszervezőt, aki a vallási közösségekkel kezdett dolgozni. Ondrej Druga éppen akkor kezdte meg a munkát, amikor a járvány miatt mindent lezártak, így hamar kollégájával, Jolanával kezdett együtt dolgozni, és segítette a CKO munkáját a cementárenskáiközségben. Közben maradt energiája a Banská Bystricai Keresztény Platform építésére is. Több hónap alatt 60 emberrel találkozott a különböző hitközségekből, és az év decemberére megszervezte a kezdeményezés 15 fős vezetői magját is, amelynek három vallási vezető is tagja – egy katolikus pap, illetve egy evangélikus és egy baptista lelkész.

A Covid19-válságra a CKO a két új közösségszervezői irány szintézisével válaszolt. A világjárvány súlyosan érintette a roma közösségeket. Cementárenská és a hozzá hasonló közösségek még az alapvető információktól is el voltak vágva

13 Mušinka, Alexander, et al. "ATLAS Rómskych Komunit Na Slovensku 2013." ia.gov.sk, 2014.

– a szolgáltatásokról nem is beszélve –, és különösen ki voltak szolgáltatva a betegségnek és az általa okozott egyéb károknak. Jolana és a CKO többi közösségszervezője nem fordítottak nekik

hátat. Ehelyett ők reagáltak elsőként a válsághelyzetben, mert úgy érezték, az évek óta tartó kapcsolatépítés és bizalom forog kockán attól függően, hogyan reagálnak ebben a nehéz időszakban.

"A TABITA azt a rendszert jelképezi, amely a válság során összeomlott. Hirtelen a közösségnek meg kellett találnia a saját TABITA-ját, akár a roma, akár a többségi közösségből. És sikerült is sok TABITA-t találniuk. Létrehoztak egy szolidaritási hálózatot, amely a mai napig működik."

A CKO szerepe az volt, hogy összekapcsolta a roma közösségek helyi vezetőinek támogatását a többségi társadalom – különösen a vallási közösségek – szolidaritásának megszervezésével, ami TABITA-kampány néven vált ismertté. Ez egy bibliai utalás volt a ruhát varró női szolga történetére, amelyben az asszony halála után a többiek rájöttek, nincs senki, aki elvégezné számukra ezt a munkát, úgyhogy nekik saját maguknak kell. Ahogy kutatónk fogalmazott: "A TABITA azt a rendszert jelképezi, amely a válság során

összeomlott. Hirtelen a közösségnek meg kellett találnia a saját TABITA-ját, akár a roma, akár a többségi közösségből. És sikerült is sok TABITA-t találniuk. Létrehoztak egy szolidaritási hálózatot, amely a mai napig működik. És ez az erős közösségi vezetői bázisnak és az érzékeny közösségszervező munkának köszönhető."

A közösségszervezés mindig egyensúlyozással jár. A TABITA-kampány közösségszervezőinek is meg kellett tanulni egyszerre több különböző közösségi beavatkozás között egyensúlyozni, ide



Jolana Nátherová szociális munkásnak tanult, de az évek során a szlovákiai Center for Community Organizing munkatársaként beletanult a közösségszervezésbe is. Kép forrása: Nem A Mi Városunkban (Nie v našom meste)

tartozik például az elsősegély vagy az adományosztás. Ezek az évekig tartó oktatásra, érdekérvényesítésre, szolgáltatásokra, szolidaritási akciókra és a közösségfejlesztésre alapoztak, de a CKO számára minden a közösségszervezésre volt visszavezethető. A *TABITA*-kampány végső soron nem csak a kézzelfogható támogatásról szólt, hanem arról is, hogy a közösségszervezési folyamat milyen módon adott reményt és méltóságot az embereknek.

A helyi vezetők megtapasztalhatták az erejüket, ami a jövőbeni kiterjedtebb közösségszervezés magja lehet. A CKO most arra keresi a választ, hogy ahelyett, hogy közösségről közösségre haladnak, hogyan támogassanak egyszerre több roma közösséget, hogy átfogó jelenlétet és erőt mutassanak fel a régióban. A válság során ennek a munkának az alapjait fektették le.

SZLOVÁKIA

VÁLSÁG ÉS ÁTALAKULÁS – A KÖZÖSSÉGSZERVEZÉS ÚJ MEGKÖZELÍTÉSE A SZÉLSŐJOBBDALI FENYEGETÉS HATÁSÁRA

A szlovákiai Banská Bystricában (Besztercebánya) működő *Center for Community Organizing* (Közösségszervező Központ, CKO) a közösségszervezés úttörője a közép-és-kelet-európai régióban, és az egyik legrégebbi szervezői kezdeményezés Európában. Fennállásuk 22 éve alatt sűrű kapcsolati hálót építettek ki, amely lehetővé tette számukra, hogy tartós hírnevet szerezzenek, és hatékonyan tudjanak reagálni válsághelyzetekben. Az évek során a CKO az Egyesült Államokban működő szervezőkkel is folyamatos párbeszédet folytatott, amelyet a tanulás, illetve a hasznos gyakorlatok átvétele és fejlesztése jellemezett a sajátos helyi feltételekhez igazodva. Kutatónk, Maroš Chmelík, a CKO igazgatója a szervezeti fejlődés egy olyan történetét dokumentálja az esettanulmányban, amely sok tekintetben tükrözi számos európai közösségszervezői kezdeményezés fejlődését.



A CKO központi szerepet játszott a szlovákiai Banská Bystrica régió neonáci kormányzója elleni regionális mozgósításban. Akkoriban nem volt egyértelmű, de a CKO szervezői ezt ma már a szervezet történetében kulcsfontosságú fordulópontként említik. Kép forrása: Nem A Mi Városunkban (Nie v našom meste)

A CKO-t az 1990-es évek végén alapították annak a hullámnak a részeként, amely során számos új civil szervezet jött létre a posztkommunista társadalmakban az állampolgári részvétel előmozdítására. A közösség-szervezést akkoriban olyan megközelítésnek tekintették, amely hasznos lehet a helyi közösségek aktivizálására, és mint ilyen, a CKO által a kezdeti években folytatott tevékenység is egyike volt a helyi problémák kezelésére irányuló, szomszédsági alapú közösség-szervező kampányoknak. A munka társadalmi bázisát általában a Banská Bystrica és környékének panellakásaiban élő alsó középosztálybeli közösségek adták.

A CKO ezen korai kampányai a helyi parkokra és környékekre irányultak. De érdekes módon már akkoriban is jelen voltak az ambíciózusabb, határokon átívelő kampányok gondolatának csírái, különösen egy, a környékre tervezett új Shell benzinkút építése ellen indított kampány esetében. Ebben az esetben a közösség-szervezőknek sikerült a kialakulóban lévő nemzetközi hálózatokra támaszkodniuk (amelyek közül az egyik a mai Európai Közösség-szervező Hálózat), hogy támogatást szerezzenek

a kampányhoz, így más európai Shell-helyszíneken is szerveztek szolidaritási akciókat.

Ezek a korai kampányok megalapozták a CKO hitelességét Banská Bystrica régióban, és segítettek a helyi vezetőkkel való kapcsolatépítésben. A CKO becslései szerint működésük első évtizedében 15 helyi kampányt bonyolítottak le, és több mint 100, az adott kampányokhoz kapcsolódó közösségi vezetőt azonosítottak, akiknek a későbbiekben is segítettek a fejlődésében. Becsléseik szerint ezeknek az embereknek körülbelül 10%-a alakított ki erős lojalitást a CKO mint szervezet iránt – ez a tény igen fontosnak bizonyult, amikor a szervezet megindult fejlődésének következő korszaka felé.

A politikai válság a CKO-t arra készítette, hogy új módon közelítsen saját munkája felé. Noha ez akkor még nem volt teljesen nyilvánvaló, később a szervezeti önreflexió során világossá vált, hogy a szervezet számára a fordulópont 2013-ban jött el, amikor Marian Kotleba, egy nyíltan neonáci párt vezetője megnyerte a Banská Bystrica regionális kormányzóvá székéért folytatott választási küzdelmet.



A szlovákiai Center for Community Organizing csapata, Európa egyik legrégebbi közösségszervező csoportja. Kép forrása: Center for Community Organizing

Ez a válság történetesen egybeesett azzal az időszakkal, amikor számos helyi csoport, amelynek megszervezésében a CKO segített, egyre inkább önállóvá vált. A CKO ekkor alapította meg a *Nem A Mi Városunkban* (*Nie v našom meste*) nevű új kezdeményezését, hogy platformot teremtsen a helyi lakosok számára az új regionális kormányzat által képviselt radikálisjobboldaliszélsőségekkel szembeni ellenálláshoz. A CKO bizalmat épített ki a bázisával a szomszédsági kampányok ideje alatt, amely alkalmassá tette a szervezetet a hatékony váltásra. 2017-re, amikor Marian Kotleba az újválasztásért indult, a CKO azon kapta magát, hogy vezető szerepet játszik a civil társadalmi erők régiószintű mozgósításában egy választói felvilágosító és részvételre buzdító kampányban. Erőfeszítéseik sikeresek voltak és egyben lenyűgözőek: Kotleba elvesztette a választást, a választási részvétel pedig ugrásszerűen megnőtt a kerületben: a Kotleba megválasztásának évében mért 24,6%-ról 2017-ben 40,3%-ra emelkedett.

A CKO kezdetektől fogva kapcsolatban állt amerikai közösségszervezőkkel. A szervezés legkorábbi megközelítéseit az amerikai tapasztalatokból tanulták, de aztán az 1990-es, 2000-es évek Szlovákiájához igazították a korszaknak, a helyszínnek és a körülményeknek megfelelően. A *Nem A Mi Városunkban* nevű platform ötletét egy

hasonló, az egyesült államokbeli radikális jobboldallal szembeni kezdeményezés mintájára dolgozták ki, de aztán a szlovákiai közösségszervezők erre a kezdeményezésre építve további ambiciózus politikai beavatkozásokban vállaltak vezető szerepet. Jelenleg azt vizsgálják, hogy az amerikai közösségszervezők milyen módon építették be az antirasszista gyakorlatot a munkájukba, hogy a szomszédság alapú szervezőmunkát egy tágabb, a társadalmi igazságosságot is magába foglaló értelmezési keretbe helyezték. Az Egyesült Államoktól való tanulás (sokan még mindig a közösségszervezés "hazájaként" tekintenek az országra), minták átvétele és ezek továbbfejlesztése azóta is folyamatos, és a mai napig jó példaként szolgál arra, hogyan fejlődik és változik a közösségszervezés Európában.

A "lassításban" általában nem jók a közösségszervezők. Annak érdekében, hogy a víziójuk élő maradjon és a társadalom aktuális kihívásaira tudjanak reagálni, gyakran sürgetőnek érzik, hogy megtalálják a következő "nagy ügyet". Kutatásunk azonban megmutatta, hogy a reflexióra szánt idő megerősítette a CKO-t és segítette, hogy a jövőre tudjanak fókuszálni. A CKO a részvételi akciókutatás mellett egy külső facilitátort is bevont, hogy támogassa a reflexió munkát és a következő időszak feltérképezését. Érzékelhető a "rég" és

az "új" CKO közötti feszültség. Olyan, mintha a helyi kampányokban gyökerező múlt visszatartaná a szervezetet attól, hogy elinduljon egy olyan jövő felé, amelyben egy szélesebb értelemben vett társadalmi

igazságosság áll a közösségszervezés középpontjában. Ezek a feszültségek nem csak a CKO sajátjai, de kutatásunk megmutatta, a CKO hogyan igyekszik aktívan és nyíltan megbirkózni velük.

"A CKO története a következő szakaszba lép, amelyet új stratégiai irányok vezérelnek. Továbbra is elkötelezettek amellet, hogy alulról építkező szervezetként működjenek, de közben szeretnék, ha a társadalmi igazságosság és az emberi jogok kereteznék munkájukat. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ösztönzik és fejlesztik a helyi vezetőket, akik közül sokakat nem a széleskörű "társadalmi igazságosság" iránti vágy vonz a szervezethez, hanem a közvetlen környezetükkel kapcsolatos aggodalmak."

A CKO története a következő szakaszba lép, amelyet új stratégiai irányok vezérelnek. Továbbra is elkötelezettek amellet, hogy alulról építkező szervezetként működjenek, de közben szeretnék, ha a társadalmi igazságosság és az emberi jogok kereteznék munkájukat. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ösztönzik és fejlesztik a helyi vezetőket, akik közül sokakat nem a széleskörű "társadalmi igazságosság" iránti vágy vonz a szervezethez, hanem a közvetlen környezetükkel kapcsolatos aggodalmak.

A CKO be fogja illeszteni a társadalmi igazságosság kérdéseit a helyi vezetőkkel folytatott munkába, és minden közösségszervező munkájának része lesz a rasszizmus elleni küzdelem. A CKO tisztában van azzal, hogy küldetésük hosszú távú és stabil, de nem örökre szól, és hogy munkájuk középpontjában az emberek állnak – ami így egy soha véget nem érő kihívás. De a CKO úgy látja, azzal, hogy az embereket bevonva cselekszenek, most végzik el azt a munkát, ami felkészíti a jövő CKO-ját azokra a körülményekre és elvárásokra, amit a jövő társadalmá megkövetel.

A KUTATÁSI FOLYAMAT ÉS A KUTATÓCSOPORT

A kutatási folyamat vázlatos ismertetése

A kutatócsoportot 2020 márciusában alakítottuk. A közösség-szervezőket a szervezeteik delegálták a kutatás-vezető által összeállított kritériumrendszer alapján. A kutatócsoport májusban egy indító képzésen vett részt, ahol a tagok megismerkedtek a részvételi akciókutatással, és megállapodtunk a célokban is. Elhatároztuk, hogy országonként két közösség-szervezői folyamatot vizsgálunk meg, és a kutatást tanulási lehetőségként használjuk fel, hogy fejlesszük közösség-szervező gyakorlatunkat. A kezdetektől figyelmet szenteltünk arra, hogy áthidaljuk a kutatócsoport és az általuk képviselt szervezetek közötti esetleges kommunikációs szakadékot. Ezért arra ösztönöztük a csapattagokat, kérjék meg szervezeteiket, javasoljanak néhány olyan közösség-szervezői folyamatot, amelyet mélyebben meg akarnak érteni, és amelyek közül kettőt kiválaszthatunk a kutatáshoz.

2020 júniusában megvitattuk az összes történetet, illetve a lehetséges kutatási szempontokat, és közösen eldöntöttük,

A tanulástól a cselekvésig

Reméljük, sikerült olyan környezetet teremtenünk a tanuláshoz, ahol a szervezők fejleszthették elemző gondolkodásukat, amit majd alkalmazni tudnak a szervezés során. Más szóval, az volt a célunk, hogy hozzájáruljunk a közösség-szervezői gyakorlat fejlődéséhez.

hogor országonként melyik két történetet vizsgálják meg a tagok. A kutatási menetrendet azután véglegesítettük, hogy minden ország szervezete jóváhagyta a döntésünket. 2020 őszén a csoport részt vett két képzésen, ahol a kutatáshoz szükséges legalapvetőbb ismeretekről, illetve az interjúzásról és az eredmények elemzéséről tanultak. A kutatók ezután elkészítették munkaterveiket, majd a kutatási folyamat során rendszeres visszajelzést kaptak a kutatás-vezetőtől, illetve rendszeresen konzultáltak vele. Az adatgyűjtésre és a kutatási jelentések megírására négy hónapot (néhány esetben több időt) hagytunk. A kutatók szervezési folyamatokként 3-6 interjút készítettek, amelyeket elemeztek, és egy kérdéssort követve összegezték megállapításaikat.

Végül 2021 júniusában tartottuk a zárótalálkozónkat, ahol kiértékeljük a kutatási folyamatot, összegeztük a tanulságokat, és megvitattuk, a kutatók mit tehetnének azért, hogy az eredményeket a gyakorlatban is hasznosítsák a szervezeteik.

Másrésről viszont nekünk is meg kellett küzdenünk a szokásos kihívással: a munka mellett az elemzésre és a tanulásra legtöbbször alig marad idő. Nagy erőfeszítést igényelt a csapattagoktól, hogy elegendő időt tudjanak szánni a kutatás elvégzésére és az elemzések megírására. Annak ellenére, hogy a projekt időtartama

másfél év volt, a részvételi akciókutatás folyamata négy találkozóba, két képzésbe, számos személyes konzultációba, valamint pár hónapnyi intenzív adatgyűjtésbe és írásba sűrűsödött.

A találkozóink során olyan munkakultúrát hoztunk létre, ahol megismertük egymás szervezői folyamatait, és kritikusan reflektáltunk rájuk. Mivel azonban a részvételi akciókutatás elsősorban a személyes fejlődésre összpontosít, a kutatásnak megvannak a maga korlátai. A kutatók feltárták a történeteket és megteremtették az intézményi emlékezetet, de nem végeztek átfogó elemzést arról, hogy a közösségszervezésen kívül milyen más tényezők játszhattak fontos szerepet a folyamatokban. Jelenlegi kapacitásunk nem tette lehetővé, hogy mélyrehatóan elemezzük a tágabb társadalmi közeget, az uralkodó narratívák hatását, vagy részletesen feltárjuk a szövetségesek szerepét, hogy csak néhány tényezőt említsünk. Csak a közösségszervezéshez leginkább kapcsolódó dolgok hatásait vizsgáltuk. Történeteinket ezekkel a fenntartásokkal kell olvasni.

Annak érdekében, hogy a részvételi akciókutatás tanulságai beépüljenek az európai közösségszervezők munkájába, ezt a dokumentumot megosztjuk a kutatás helyszínéül szolgáló országok kulcsfontosságú szereplőivel. Reméljük, a tanulmány tartalma jövőbeni szervezői szemináriumok alapjául is szolgálhat. A tanulmány földrajzilag a közép- és délkelet-európai közösségszervezői kezdeményezésekre összpontosított, de az európai közösségszervezői szektor ennél tágabb, és már van kommunikáció és együttműködés ezen régiók és Európa más részei között. Úgy véljük, a kutatás anyagát fel lehetne használni egy széleskörű vita alapjául, amely az európai közösségszervező mozgalom egészének mélyebb stratégiai összehangolását szolgálhatná.

Végezetül meg kell jegyeznünk, hogy a Covid19 világjárvány közepén végeztük a kutatást, így már a kezdetektől fogva át kellett térnünk az online működésre. Szerencsére mindannyian ismertük egymást, ezért a személyes találkozók hiánya ellenére is bizalmas és tartalmas megbeszéléseket tudtunk folytatni. Ugyanakkor mindannyiunknak szembe kellett néznünk a koronavírus okozta kisebb-nagyobb kihívásokkal mind személyesen, mind a munkánk során. A globális válság hatására egyik kutatónk úgy döntött, azokat a szervezői nehézségeket vizsgálja, amit a világjárvány okozott. Ennek köszönhetően a jelen nehézségei is a kutatás tárgyát képezhették. Hálásak vagyunk, hogy a projekt sokunk számára támogatást és reményt jelentett ezekben a nehéz időkben.

A KUTATÓCSOPORT



Alexandru Palas

közösségszervező és tréner, szenedélye a társadalmi igazságosság és az élethosszig tartó tanulás. 2019 óta dolgozik a romániai

Resource Center for Public Participation (Forrásközpont a Közéleti Részvételért, CeRe) erőforrásközpontban. Itt nemzetközi csereprogramokat és képzési programokat koordinál, közösségszervezőként hajléktalan emberekkel dolgozik, valamint dokumentálja a CeRe-vel különböző projekteknél együttműködő csoportok és szervezetek kampányait. Alexandru a Professional Fellows Program alumnija, és mielőtt a CeRe-nél kezdett volna dolgozni, a *MozaiQ LMBT Egyesület* igazgatótanácsának tagja volt. Informatikát tanult, szabadidejében pedig szívesen teniszeznek.



Sebály Bernadett

közösségszervező, tréner és mentor. Kommunikációból, kulturális antropológiából és közpolitikából

szerezett diplomát. Jelenleg a Közép-európai Egyetem Politikatudományi, Közpolitikai és Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskolájában tanul. A Hatalom társadalmá vagy a társadalom hatalma? A közösségszervezés alapjai című könyv társszerkesztője, amelyben amerikai akadémikusok tanulmányait gyűjtötte össze, valamint számos

cikk szerzője. Korábban hét évig nemzetközi jogvédő szervezeteknél dolgozott kampánykoordinátorként és sajtóreferensként. 2009-2017 között A *Város Mindenkié* aktivistája, ami egy hajléktalanságban és lakásszegénységben élő emberekből és szövetségeseiből álló szervezet; itt szerezte közösségszervezői tapasztalatait. Ezek alapján segített megtervezni és felépíteni a magyarországi közösségszervező programot a *Civil Kollégium Alapítványnál*, ahol öt évig dolgozott trénerként és mentorként. Célja, hogy összekösse az aktivizmus, a civil szerveződések és a tudományos élet világát, hogy az mindenki számára gyümölcsöző legyen.



Tikász Gáspár Bendegúz

közösségszervező, mentor és tréner. Filozófiai tanulmányait a Debreceni Egyetemen végezte

Magyarországon. Kutatási területe a politikai filozófia, különös tekintettel arra, hogy a piac és a piaci logika hogyan hat a társadalmi javakra és a társadalom egészére. 2015 óta aktív tagja a közösségének, 2018 óta pedig főállású szervező. Először Debrecenben az *Alternatív Közösségekért Egyesület* és a *Natív* munkatársa volt, ma pedig a *Civil Kollégium Alapítvány* országos szervezői csoportjának, a Rendszerszintnek a tagja és Pécsen él.



Marija Peric ifjúsági szervező a *Serbia on the Move*-nál, korábban Bor város ifjúsági irodájának koordinátoraként is dolgozott. Ezt megelőzően

a *House of Youth Bor* nevű civil szervezet elnöke volt, ahol önkénteseket és ifjúsági projekteket koordinált, valamint a szervezet munkájáról készülő beszámolóért is ő felelt.



Maroš Chmelík a pilseni Nyugat-csehországi Egyetem politológia szakán végzett. Spanyolországban, Szíriában és az Egyesült Államokban töltötte

szakmai gyakorlatát. Kilenc évvel ezelőtt tért vissza Szlovákiába, és azóta a civil szektorban dolgozik Banská Bystricában. Jelenleg a *Center for Community Organizing* (Közösségszervező Központ, CKO) vezetője, amely elsősorban olyan témákkal foglalkozik, mint az állampolgári szerepvállalás és a közöségszervezés, valamint az erőszakos szélsőségek és a radikalizálódás megelőzése. Szakterülete az erőszakos szélsőségek és a radikalizálódás megelőzésére irányuló átfogó és stratégiai beavatkozások kidolgozása, amelyek célja a frontvonalban dolgozó szakemberekkel, például közösségi munkásokkal, tanárokkal, rendőrökkel stb. való együttműködés. 2020 óta szorosan együttműködik a Szlovák Belügyminisztériummal az erőszakos szélsőségesség megelőzését célzó országos program fejlesztésében a Rasszizmus Elleni és Megelőzési Bizottság tagjaként. Szabadidejében szeret sportolni, utazni, hegyet mászni, és barátaival igazgatja kis könyvesboltjukat, az Artforumot. Igyekszik minél több időt tölteni párjával és háziállataival – Tino nevű kutyájával és Mia nevű macskájával.



Steve Hughes több mint 20 éves tapasztalattal rendelkezik közösség-, szakszervezeti és politikai szervezőként az

Egyesült Államokban és Európában egyaránt. Jelenleg Prágában él, és számos európai és transzatlanti szervezői kezdeményezésen dolgozik. Az amerikai munkásmozgalomból indulva 2010-ben tért át a politikai szervezésre, amikor a *Working Families Party* (WFP) munkatársa lett. 2014-ben Európába költözött, de továbbra is támogatja az amerikai szervezőmunkát a WFP-nél, és közben vezető szerepet vállal az *Európai Közösségszervező Hálózatnál* (ECON), amely a szervezői szektor fontos központja a kontinensen. A *Grassroots Policy Project* nevű, mozgalmakat támogató szervezet közösségszervezőivel és képzőivel létrehozott egy együttműködést, amelyben azon dolgoznak, hogy a közösségszervezés ne egy különálló módszerként jelenjen meg, hanem szerves része legyen a mozgalmi működésnek. Ebben a szerepében összekötő kapocsként szolgál az amerikai és az európai szervezői szektor között.



Wioleta Hutniczak olyan projekteket vezet, amelyek célja, hogy a beavatkozások az állampolgárok hosszú távú elköteleződéséhez és részvételéhez

vezessenek. Facilitátor és mentor, nagy oktatói tapasztalattal. Együttműködött többek között a *Polish Humanitarian Action*, a *Global Education Network Of Young Europeans*, a *Common Thing Foundation* szervezetekkel. Korábban dolgozott közösségszervezőként is. Úgy gondolja, a *Story of Change* projekt szép befejezése közösségszervezői működésének.



Kiadja az
Európai Közösségszervező Hálózat
(European Community Organizing Network, ECON)

Az ECON a társadalmi és környezeti igazságosság érdekében dolgozó társadalmi mozgalmak, szervezetek és csoportok hálózata, amelyek a közösségszervezés módszertanát használják. Az ECON hozzájárul ahhoz, hogy a tagszervezetek erős közösségeket építsenek, növeli a közösségszervezésre fordítható erőforrásokat és a nemzetközi szolidaritást, és támogatja a közösségszervezői szektor fenntarthatóvá válását.

www.organizeeurope.org

2021–2022